UNIVERSAL LIBRARY

శ్రీకృష్ణ తులాభారము

మూఁడంకముల యాంధ్రనాటకము.

గ్రంథకర్త:
శ్రీ [illegible], ముత్తరాజు సుబ్బారావు, ఎం. ఏ.,
ప్రొఫెసర్, నోబిల్ కళాశాల,
బందరు.

ప్రకాశకర్తలు:
కురుకూరి సుబ్బారావు అండ్ సన్స్,
ప్రొప్రయిటర్సు: సరస్వతీ బుక్ డిపో, బెజవాడ.
బ్రాంచి: రాజమండ్రి.

అయిదవకూర్పు: 1,000 ప్రతులు.

బెజవాడ: ఆంధ్రవాణి ముద్రాక్షరశాలయందు
ముద్రింపబడెను.

1941 స్టాంపు 0-4-0

[వెల రు 1—0—0.

హెచ్చరిక.

ఈ శ్రీకృష్ణతులాభారము నాటకము కాపీరైటుయొక్క సర్వహక్కులు మాకు చెందియున్నవి. కావున మా వ్రాత మూలకమైన పర్మిషన్ లేనిదే యే సంఘముగాని, యే నటీ నటులుగాని ప్రదర్శింపరాదు. మరియు గ్రామఫోనురికార్డింగు టాకీస్క్రీనింగు, యితర భాషలలోనికి తర్జుమాలు వగైరాలు చేయకూడదు. అట్లు అతిక్రమించినవారలు మేము జరుపు సివిల్ క్రిమినల్ చర్యలకు బాధ్యులగుదురని యిందు మూలముగా 1969 తెలియపరచడమైనది.

ఇట్లు, కాపీరైటు హక్కుదారులు,

బెజవాడ, కురుకూరి సుబ్బారావు అండ్ సన్,

15–1–41. ప్రొప్రయిటర్సు, సరస్వతీ బుక్ డిపో.

నాటక పాత్రములు.

పురుషులు.

శ్రీకృష్ణుడు — కథానాయకుడు

నారదుడు — దేవర్షి

ఇంద్రుడు — స్వర్గలోకాధిపతి

వసంతకుడు — శ్రీకృష్ణుని వయస్యుడు

గర్గుడు — శ్రీకృష్ణుని పురోహితుడు

బ్రాహ్మణులు

పౌరులు

యాదవులు

స్త్రీలు.

సత్యభామ — శ్రీకృష్ణుని భార్య — కథానాయిక

రుక్మిణి — శ్రీకృష్ణుని భార్య

జాంబవతి — ,,

మిత్రవింద — ,,

శచీదేవి — ఇంద్రుని అర్ధాంగి

నళిని — సత్యభామ చెలికత్తె

శ్రీకృష్ణతులాభారము.

నాంది

శా॥ తానే నాటకసర్వపాత్రధరుఁడై ♦ తానే సభాస్తారుఁడై
తానే నాటకకార్యసూత్రవహుఁడై ♦ తానే కవిశ్రేష్ఠుఁడై
తానే నాటకమై నిరంతర వినో♦దం బందు సాత్రాజితీ
ప్రాణేశుం డలరించుఁ గాత మిము సు♦స్వద్వ్యాససంధానుఁడై.

సభాసదులకు విజ్ఞప్తి.

ఉ॥ పావన ముత్తరాజుకుం♦ వార్నిధిసోముఁడు సుబ్బరావు స
త్యావిభుకృష్ణదివ్యచరి♦తంబును వ్రాసెను నాటకంబుగాఁ
గోవిదులార! దాని సమ♦కూర్చి ప్రదర్శనముం బొనర్చుచో
నేవయిన న్దోసంగు లుద♦యించిన మమ్ములఁ గృపఁ గ్షమింపుఁడీ.

శ్రీకృష్ణతులాభారము.

ప్రథమాంకము

ప్రథమరంగము

స్థలము — అమరావతీపురోప్రాంతభూమి.

[నారదుఁడు హరినామస్మరణపరవశుండై నాట్యమొనర్చుచుఁ బ్రవేశించును.]

నార — (ఒడలెఱింగి) ఆహా!

మ॥ అదిగో నంబరచుంబిభవ్యమణిసౌధాగ్రప్రభాజాల మ
ల్లదిగో దేవనదీప్రభూతలహరీప్రాంచత్క్వణత్క్వాణ మ
ల్లదిగో నందనజాతపాదపలతాంతామోదసంభార మ
ల్లదిగో యింద్రపురంబు వెల్గెను సమందానందనిష్యందియై.

ఎంత త్వరితముగా నరుదెంచితిని. కార్యాంతర్నిమగ్నులకుఁ గాలము పోకడ తెలియదుగదా? ఇంతవఱకు హరినామస్మరణావేశంబున సొక్కుచు సోలుచు నొడలెఱుంగక కర్తవ్యమును స్మరింపక సంచరించుచుంటి. ఇంకఁ ద్వరలో నింద్రుని దర్శింప నున్నవాఁడ. ఆఁతడు పారిజాతహరణంబువలనఁ దన భార్యకుఁ గలిగిన పరాభవంబున రాజ్యకార్యవిముఖుండై యున్నాఁడని వింటిని. ఇయ్యెడ నన్నుఁ గాంచి యతఁ డేమనునో?

ఉ॥ అంబుజనాభునిం గనెడు ♦ వ్యాజమునన్ జని పారిజాత పు
ష్పంబొకఁ డిచ్చి యాతని స♦భార్యముగాఁ దన పారిజాత వృ
క్షంబును సంగ్రహింపఁ దమకంబునఁ బంపితి నంచు నస్వరో
ధింబలె నాసురేశ్వరుఁడు♦ దెప్పునొ? లేక బహూకరించునో? 2

నా కిట్టి సందియమేల? ఆనాఁడు నన్నుం బోలు దేవర్షులఁ దిరస్కరింపఁబూనునా? జగన్నాటకసూత్రధారుం డగు వాసుదేవుని మాయ లెఱుంగకుండునా? కావున నా కీ విషయంబున సంశయ మనవసరము. కాని నాఁటి పారిజాతపుష్పవృత్తాంతంబుఁ దలపోయ సిగ్గుపొడము చున్నది. నే నొకటిఁ దలచిన దైవము వేఱొకటిఁ దలఁచుటంజేసి యాకార్యము తాఱుమాఱయ్యె.

సీ॥ సరససౌభాగ్యశ్రీవి♦స్ఫూర్తితో నొప్పైన యిం
ద్రోపేంద్రులకు వైర ♦ ముప్పతిల్లెఁ
బారిజాతలతాంత♦పరిమళమ్మునఁ జొక్కి-
సందాగ్రిణి కయ్యది ♦ మ్భాగ్యమయ్యె
నపరంమాదేవి♦యైన వైదర్భికిఁ
బసుగుసిలోఁ దల♦వంపులయ్యె
నాత్మేశ్వరానురా♦గాంధకు సత్య క
పజయంబునకు మూలు ♦ విజయమయ్యె
తే॥ గీ॥ కలహ మొనగూర్ప నాఁకలి ♦ తోలఁగెఁగాని
సాటివారిలలో మెుగి♦నూటమయ్యె
నకట! కలహప్రియుఁడ్నౌ మా! ♦ వికటలీల
నెట్టి చిట్టల సంఘటి♦యించినావు! 3

(యోజించి) కానిమ్ము. యింతమాత్రమున నారంభించిన కార్యముఁ బరిత్యజింతునా? నాకలహప్రియము సర్వలోకోపకారి గాన మఱలఁ బ్రయత్న మొనర్చెద. శచీదేవిని సంతసింపజేయు నెపమ్మున శ్రీకృష్ణుండు భార్యావిధేయుఁడుగాక భక్తవిధేయుఁ డని నిరూపించెద. సత్యభామ కీ మనసుచేఁ బ్రేమకును భక్తికిని గల తారతమ్యముం జూపి భక్తురాలిం జేసెద. ఇందులకు సర్వసత్కార్యసహాయుం డగు శ్రీమన్నారాయణుండు తోడ్పడుఁగాక! (నిష్క్రమించును.)

— ద్వితీయ రంగము —

స్థలము :— అమరావతీ నగరము — శచీదేవి శుద్ధాంతము.

(శచీదేవి నిరలంకృతయై మలినవస్త్రయై నేలఁ గూర్చుండియుండ, ఇంద్రుండు కొన్ని కుసుమంబులఁ జేతఁ గొని చెంత నొక యాసనమునఁ గూర్చుండియుండును.)

శచి — నాథా! నాదుఃఖంబు క్రమముగను దుర్భరంబగుచున్నది.

ఇంద్ర — దేవీ! సమాశ్వసిల్లుము, సమాశ్వసిల్లుము.

శచి — నాథా! చేయుట చెప్పుటయంత సులభమైనచో మీ యాన నే నెఱవేర్ప వెనదీయుదునా?

ఇంద్ర — ప్రేయసీ! అట్లనిన నెట్లు? ఎంతకాల మిట్లు దుఃఖారణ్యమున నిల్లుఁ గట్టుకొని కాఁపురముండెదవు! నీ కంటనీరు నా కాలిబంధమై నన్నుఁ గార్యవిముఖునిఁ జేయుచున్నది. లెమ్ము. సర్వమంగళవిరాజమానంబగు నీ మందహాసచంద్రికను జూపుము. నే నీదినమేని కొలువుకూటమున కేఁగెద.

శచి — నాథా! నే నేమి మిమ్ముఁ బోవలదని పట్టుకొంటినా? యథేచ్ఛముగాఁ బోయిరండు. నా యవస్థకు మీకు దుఃఖింపనేల? కార్యవిముఖులు గానేల?

ఇంద్ర — ప్రేయసీ! నీ విట్లాడఁదగునా? నాకు నీకైఁగల ప్రణయప్రభావ మెఱుంగవా? పరిభవదుర్భరశిలాఘాతంబుల బరిభ్రశ్యమానజీవప్రసూనవగు నిన్ను విడిపోవ నాకుఁ గాళ్లాడునా? ఇవిగో మందార కుసుమంబులు. ఇవిగో హరిచందనపుష్పంబులు. ఇవిగో సంతానలతాంతమ్ములు. వీని ధరించి నీ దుఃఖమును దొలఁగఁ ద్రోయుము. ఒక్క పారిజాతవృక్షంబు పోయిన నింక దానికి సదృశంబులగునట్టివి నాలుగు మన నందనవనమున లేవా? దానికై యింత దుఃఖమేల?

శచి—ప్రాణేశా! ఎన్నిపర్యాయములు నేను నుడువవలయును? పారిజాతనష్టంబునకే నేను దుఃఖింప. నాకియ్యెడ సంభవించిన పరాభవంబునకు దుఃఖిల్లెద. దేనినైన నోర్వవచ్చుంగాని పరాభవ మోర్చుట కష్టముగదా!

ఇంద్ర—దేవీ! ఇంకను నీవు దానిని మఱువలేవా? కడచినదానికి వగచుట నినుబోలు శేముషీవతుల లక్షణము గాదుసుమా!

శచి—అవును. చేయలేనివారందఱు నిట్లే చెప్పుదురు.

ఉ॥ అమ్మొయి మిమ్ముఁ గెల్చి యనురాగముఁ గైకొనినట్టి కృష్ణు డీ
తమ్ముఁడు, దేవదేవుఁడు, స్వ♦నాథుఁడనిన్ స్తుతింగాక, రో
షమ్మతి తోడికోడలగు ♦ సత్య యొసంగిన యప్పరాభవం
బెమ్మెయి సైఁచుదాన హృద♦యేశ్వర! యింత యెఱుంగనేరరే?

ఇంద్ర—(స్వగ) తోడికోడండ్రెప్పుడు అన్నదమ్ముల సఖ్యంబునకు వేరుపురుగులుగదా! (ప్రకా) దేవీ! కొంచెము సైఁచియుండుము. కాలక్రమంబున నన్నియుఁ జక్కఁబడును. ఇట్టిదుఃఖమ్ముల మాన్పఁ గాలభిషగ్వరుండే సమర్థుండు.

శచి—నాథా! ఏమి మీ యీ దాక్షిణ్యపుమాటలు! ఏసిచే (అర్థోక్తిలో)

ఇంద్ర—దేవీ! గురువర్యుఁ డిట్లు వచ్చుచున్నాఁడు.

(బృహస్పతి ప్రవేశించు. శచీపురందరులు నమస్కరింతురు.)

బృహ—ఇష్టకామ్యార్థసిద్ధిరస్తు. (ఇంద్రుఁ డొసఁగిన ముందు చూప నాసీనుఁడై) దేవేంద్రా! ఈ దినమునఁ గొలువుకూటమునకు రాకైతివి. సురరాజ విట్లు రాజధర్మంబుల నిర్వర్తింపకుండుట న్యాయమా?

ఇంద్ర—గురూత్తమా! ఏమిసేయుమనియెదరు? నారదముని మూలంబున నిట్టి యిక్కట్టులపాలైతిని. అతనిఁ బారిజాతసుమంబును ద్వారకకుం గొనిపోవనీయకున్న నిట్టిచిక్కులు పుట్టియుండవు.

కం॥ కలహప్రియుఁ డని తెలిసియు
జలజాసనసూతి యను ♦ ఘను నంపుటచేఁ

బలవింపవలసి వచ్చెను ;
కలహప్రియు లాప్తముఖ♦కారకులుగదా ! 5

బృహ—సురేశా ! నీవు సామాన్యులఁ బోలె నిట్లాడఁదగునా! నారదుని సురరక్షణాసక్తిం గాని, శ్రీకృష్ణుని మాహాత్మ్యముం గాని నీవు మఱచితివా !

ఉ॥ హాటకగర్భసూతికల♦హప్రియుఁ డెన్న మముం గలంచె నం
చేటికి సర్వముం దెలిసి ♦ యిట్లు వచించెదవయ్య ! శ్రీజగ
న్నాటకసూత్రధారుఁ డగు ♦ నందకుమారుని యానలేక యె
ప్పాటునఁ జీమయైనఁ గఱ♦వంగలదయ్య ? సుపర్వనాయకా ! 6

ఇంద్ర—అగుగాక ! అయిన నారదుఁ డీవిషయమున నిర్దోషియగునా?

శచి—గురువర్యా ! నారదుఁడు నిర్దోషియైనను నందకుమారుఁడు మమ్మిట్లు బాధింపనేల ?

బృహ—ఇంద్రాణీ ! ఆ మహానుభావుని చర్య లెవ్వరికేని వేద్యంబులగునా ? ఆవిషయ మెట్లున్నను నతఁడు భక్తవత్సలుఁడుగాన మనబోటి భక్తుల భక్తికి సంతసింపకపోఁడు.

శచి—గురువర్యా ! అతఁడు భక్తవత్సలుఁడో, భార్యావత్సలుఁడో మొన్ననే తెలియలేదా ? మీరు నిజము గప్పిపుచ్చిన నాకుఁ గన్నులులేవా? నాఁటికి లొంగని ధర్మ మెందైన నుండునా?

బృహ—దేవీ! నీదుఃఖావేశము నిన్నిట్లాడించుచున్నది. కాని లేనియెడ నీకు నామాటల యథార్థము తెలియకుండునా ?

(నారదవీణానాదము వినఁబడ)

ఇంద్ర—గురుసత్తమా ! ఆ వీణానాదము నాలకింపుఁడు. నారదుఁడు వచ్చుచున్నట్లున్నది.

బృహ—(విని) అవును. ఆ వచ్చునది. నారదుఁడే.

శచి—గురువర్యా ! అతఁడు మఱల నేమి తెచ్చిపెట్టునోకదా!

బృహ—భయపడకుఁడు. సురేశా ! ఎదురేఁగి యర్ఘ్యపాద్యాదు లొసంగుము.

(నారదుఁడు ప్రవేశింప నింద్రుఁ డర్ఘ్యపాద్యాదు లొసంగి నమస్కరింప హస్తమెత్తి)

నార—సీ॥ స్వస్త్యస్తు సర్వగీర్వాణ కుమారాభార
భరణ మానితభుజావరణ ! నీకు
శ్రీరస్తు శరణాగతారాతిసంఘాత
సంపాలనవ్రతాచరణ ! నీకు
విజయోస్తు పృథులదోర్వీర్యగర్వోపేత
దైత్యవిధ్వంసనాదరణ ! నీకు
మహనీయతాస్తు భామామణీమానస
హారకైకచారుతాభరణ ! నీకు
తే॥ గీ॥ వివిధవిభవోస్తు సర్వదిగ్విజయ ! నీకు
సర్వశుభమస్తు శాశ్వతైశ్వర్య ! నీకు
సతతహర్షోస్తు లోకప్రశస్త ! నీకు
బహుళభోగోస్తు స్వర్లోకపాల ! నీకు. 7

ఇంద్ర—మునీంద్రా ! మీ యాశీర్వచనము ఫలించుగాత ! ఈ యాసన మలంకరింపుఁడు.

నార—(ఆసీనుఁడై నంత శచీదేవి సమస్కరింపఁ 'కల్యాణ మస్తు' అని దీవించి) దేవేంద్రా ! నేఁ డేల యీ సమయమున మీ సభాభవనము మూయఁబడియున్నది ? మఱియు మీ దంపతుల ముఖంబున విన్నఁదనంబు దోఁచుచున్నది. దీనికి గారణముఁ దెలుపఁ దగిన విన్నగోరెద.

ఇంద్ర—నారదా ! ఇందులకుఁ గారణము నీ వెఱుంగనిదియా ? ఇదంతయు నీ నిర్హేతుకజాయమానకృపాకటాక్షఫలమే సుమా !

శచి—మునీంద్రా ! ఇందులకుఁ గారణము మీ మనస్సు మీకుఁ దెలుపుచుండుట లేదా ? కన్నుఁబొడిచి కన్నీటికిఁ గారణ మేమని యడిగిన మే మేమని చెప్పగలము ?

నార—ఏమేమీ ! మీ దుఃఖమునకు నేనా కారణభూతుఁడను ?

ఇంద్ర—నారదా ! మా గ్రహచారవశంబునఁ గాఁబోలు సురోపకారి వీవు సురాపకారి వైతివి.

సీ॥ కనకకశిపు నహంకారంబు మాయింపఁ
బురుషోత్తముని వేడఁబోవునాఁడు
బలిదానవౌద్ధత్యపరిహార మొనరింప
నబ్జనేత్రుని కడ కరుగునాఁడు
కంసనృశంసు విధ్వంసంబుఁ గావింప
మామనోహరు బ్రతిమాలునాఁడు
తారకదైత్యసంహారంబుఁ జేయంగ
శంకరు ప్రార్థన సలుపునాఁడు
తే॥ గీ॥ తోడునీడఁగ జెలఁగి మాదుఃఖ మార్చి
నట్టి యుపకారి పేరెడ నహితుఁబోలెఁ
గృష్ణు మాపైకిఁ బురికొల్పి యిట్లు మమ్ముఁ
గష్టములపాలు సేయు టే కార్య మయ్యా?

శచి — సురజ్యేష్ఠ సూనుండవై సురేంద్రునకును సురజనశరణ్యుం డగు నుపేంద్రునకును నంతఃకలహములఁ గల్పించి వేడుకఁ జూచుట మీకుఁ బాడియా?

నార — శచీంద్రులారా! నే నేమి, మీకుఁగాని సురలకుఁగాని యు కార మొనర్చు టేమి? నా కలహప్రియత్వమున సతతంబు మీ కుపకార మొనర్చుటకే కదా వినియోగించుచుందును?

ఇంద్ర — నారదా! నీ మొన్నటిచర్యయు మా కుపకార మొనరె నందునావా యేమి?

నార — నిస్సంశయముగా దైవవిధులు సర్వదా శుభంకరములు అల్పజ్ఞుల మగు మన కవి ప్రస్తుత మపకారములుగాఁ దోఁచిన బర్యవసానంబున నయ్యవి యుపకారంబు లని రూఢియగ ఏమైనను నిందు నాదోష మేమున్నది?

ఉ॥ కారణకారణుం డగుచుఁ గర్మవిధిన్ సతతంబు లోకసం
చారము నేలుచుండు సిరివల్లభుఁ డొక్కఁడె కాక నన్నుఁ బోల్
కారణమాత్రులెట్టు లపకార మొనర్పఁగలార లంచు బృం
దారకనాథ! సుంతయు మనమ్మది నెంచక పల్కఁజెల్లునే?

బృహ—నారదా! వీరి కీవిషయమును గుఱించి చెప్పుచుంటిని. వీరి దుఃఖ మిట్లు వీరి మాటాడ బ్రేరించినది. పోనిమ్ము.

నార—గురుశేఖరా! దుఃఖార్తులైనంత ధర్మాధర్మవిచక్షణత వదల వచ్చునా? సురేంద్రా! నీ కెందుల కీదుఃఖము? సర్వచరాచర సృష్టిస్థితిలయకారకుం డగు చక్రపాణి గెలువలేనైతివనియా? లేక సర్వేశ్వరునకుఁ బారిజాతవిటపంబును గోల్పోయితివనియా?

ఇంద్ర—కాదు, కాదు. అందులకు నేఁ జింతింప. నాకొఱకుఁగూడ నేఁ జింతింప.

ఉ॥ నందకుమార సంగరమునం గెలువంగను లేదటంచు నే
వందురఁ బారిజాతవిటపంబును గోల్పడినాఁడనంచుఁ జిం
తం దపియింపఁ, గాని నిరతంబు శచీరమణీమనోవ్యథా
గ్నిం దిలకింపనోపక సుఖత్వము వీడెద నయ్య నారదా!

నార—ఓహో! ఇదియా నీదుఃఖమునకుఁ గారణము. అర్ధాంగివంత పతి పంచుకొనుట సహజమే కదా! ఇంద్రాణీ! నీ దుఃఖముబోవు మార్గ మెయ్యది? తెలియజేయుము. నేటినుండియు నిర్నిద్రుఁడనై దాని సాఫల్యమునకై పాటుపడియెద.

శచి—(స్వగ) అక్కటా! ఇంతకుముం దొనర్చినది చాలక కాఁబోలు మఱల యత్నించెద ననుచున్నాఁ డీ నారదుఁడు! ఇతఁడు మఱల కృష్ణుని మార్కైకిఁ దెచ్చునేమో కదా! ఏమి సేయుదును?

నార—ఇంద్రాణీ ఏ మూరకున్నావు? ననుఁబోలు నసమర్థుల గార్యాచరణమునకు నియోగించుట యాత్మోపద్రవహేతు వగు ననియా? భయపడకుము. ఈ పర్యాయము నాకు జయము తప్పదు.

బృహ—శచీదేవీ! తెలుపుము. నారదుఁ డఘటనఘటనాసమర్థుఁడు.

ఇంద్ర—దేవీ! నన్నుఁ దెలియఁజేయుమనవా ?

శచి—మునీంద్రా! మీరు దాని నెఱుంగరా? ఐన నడిగితిరిగానఁ దెల్పెద.

మ॥ అలనాఁ డాత్మమనోహరప్రణయుగ♦ర్వాంధీకృతస్వాంతయై
తలవంపుల్ కడు నాకుఁ గూరిచిన స♦త్యాదేవి భంగంబు వీ
నులు చల్లంబడ విన్నదాఁక, వనమం♦దుం బారిజాతంబు గ
న్నులు చల్లంబడఁ గన్నదాఁక నెటు సం♦తోషింతు నో నారదా!

నార—శచీదేవీ! నీకు హర్ష ప్రదంబగు మార్గంబుఁ దెలిసికొంటి. ఇంక దత్సఫలతకై యుపక్రమించెద.

బృహ—నారదా! నీ కీ కార్యాచరణంబున దైవము తోడగుఁ గాక!

నార—గురూత్తమా! నా కీ విషయంబునఁ దప్పక వాసుదేవుఁడు సాయపడు నని తోఁచుచున్నది. ఏలయన

ఉ॥ అక్కమలాక్షుఁ డాత్మరత♦లాక్షులఁ దక్కినవారికంటెఁ ద
న్నెక్కుడు ప్రేమఁజూచు నని ♦ యెల్లరముందఱ మత్తచిత్తయై
నిక్కుచు నుండు సత్య కిఁక ♦ నిర్జరబోధక! గర్వభంగమే
నిక్కువ మంచు నమ్మి మిల♦నిక్కడు వారలు పొక్కుందురే?

బృహ—తథాస్తు.

ఇంద్ర—నారదా! ఈకార్యంబుఁ జక్కపెట్టి మా యాజన్మాంతకృతజ్ఞత కాస్పదంబ వగుము.

శచి—దేవర్షి చంద్రా! ఈకార్యంబు సఫలమొనర్చి పారిజాతాపహరణంబునఁ గళంకితం బగు నామనంబును, శ్రీకృష్ణు భక్తవాత్సల్యంబును విశదీకరింపుము.

నార—దేవీ! అట్లే యొనర్చెద నమ్మా. పాకశాసనా! ఇంక నాకు సెలవా?

ఇంద్ర—నారదా! పోయిరమ్ము. నీ యుద్యమమును మేమిచ్చట నుండి వీక్షించుచు జయప్రదంబైనంత మా యానందము నుచితరీతిఁ బ్రకటించెదము.

నార—అట్లే యొనర్పుము. శచీదేవీ! సురగురూ! నేఁ బోయివచ్చెద.

(నారదుఁడు నిష్క్రమింప)

బృహ—దేవీ! ఇఁక నీదుఃఖము మానుము. నీమనోరథంబు లీడేరు.

శచి—(నవ్వుచు) గురుతల్లజా! మీ యాశీర్వచనప్రభావంబున నట్లే యగుంగాక!

ఇంద్ర—దేవి! ఎన్నాళ్ళకు సెలవుగా నీసుందరహాసచంద్రిక మఱలఁ గాంచు భాగ్య మబ్బెను. ఇంక నీవంత యంతమొందెఁగదా? నే నింక నేఁడు సభాభవనమున కేఁగవచ్చునా!

శచి—నాథా! పోయి శీఘ్రముగ రండు.

ఇంద్ర—గురుచంద్రా! రండు, సభాభవనమున కేగుదము.

[ఇంద్రబృహస్పతులు నిష్క్రమింప యవనిక పడును.]

శ్రీకృష్ణతులాభారము.

ద్వితీయాంకము.

ప్రథమరంగము

స్థలము—ద్వారకాపురోప్రాంతభూమి.

(నారదుండు గాన మొనర్చుచుఁ బ్రవేశించును)

ఈ పారిజాతలతాంతామోదము నే ద్వారకఁ జేరితి నని తెల్పకయె తెల్పుచున్నది. (దృష్టి సారించి) అదిగో సాత్రాజితీ ప్రమదావనము. అందు శ్రీకృష్ణుం డెప్పటివలె సత్యాదేవింగూడి విహార మొనర్చుచుండును. సత్వర మేఁగి వారి దర్శించి కార్య సాఫల్యంబున కంకురార్పణ మొనర్చెద. (కొంత నడిచి) శ్రీకృష్ణుని డాయుకొలఁది కార్యమెట్లు పరిణమించునో యని నామనంబు తహతహపడుచున్నది. ఆ సత్యభామావిధేయుండు నా సత్యభామాగర్వాపహరణోద్యమంబునకు సహకారి యగునా? (యోచించి) ఇట్లు నాబోంట్లకు శంకింపనగునా? ఆ భక్తవత్సలుండు భక్తులసన్మనోరథంబు లీడేర్పకుండునా? ఆ సర్వగర్వాపహరణుండు సత్యాదేవిగర్వ మడంపకుండునా? కావున నిర్భయముగా నేఁగి పూర్వమాలోచించిన విధంబున నాచరించెద. (కొంతనడిచి) సత్యాదేవి ప్రాణేశ్వరునం పూర్ణానురాగంబు తనయెడం

గలదనిచీటికి మాటికిఁ దన సపత్నులతోఁ దగవులాడుచుండు. ఈదిన మట్టికలహ మొకటిసమకూరినా సరియే. లేనిచో నేనే యేదోవిధమున నొక్కటి గల్పించెద. కలహకల్పనము నాకు వెన్నతోఁ బెట్టిన విద్య గదా! తర్వాత నా సత్యాదేవికిఁ బుణ్యకవ్రత ముపదేశించి పారిజాత వృక్షంబును, వాసుదేవుని దానంబుగాఁ బరిగ్రహించి సత్యభామను రుక్మిణింబోలె భక్తురాలిఁగా నొనర్చెద. శచీదేవి కానందంబుఁ జేకూర్చెద. నా మనోభీష్టంబు నెరవేర్చుకొనియెద. దేవా! నందనందనా! నిన్ను నమ్మినవారి కేమి కొఱంత?

సీ॥ దుర్వాసునత్యుగ్రంబుఁ ♦ ద్రుంపఁగా నను వేఁడు
నంబరీషున కెట్టి ♦ యార్తి గలిగె?
జనకు బాధలనుండి ♦ మనుపఁగా నినుఁ గొల్చు
ప్రహ్లాదునకు నెట్టి ♦ బాధ గలిగె?
దుశ్శాసనుని బారిఁ ♦ దొలఁగింప నిన్నెన్ను
ద్రుపదపుత్రికి కెట్టి ♦ బాసఁగు గలిఁగె
మొసలి మోముననుండి ♦ ప్రోవఁగా నిన్నెంచు
నిభరాజునకు నెట్టి ♦ యెగ్గు గలిగె?
తే॥ గీ॥ వారు పేనవేల నీ ♦ భక్తతతికి
నార్తరక్షణ! నీ వుండఁ ♦ నార్తి గలదె?
శిష్టపోషణ! నీ వుండఁ ♦ జింత గలదె?
భక్తవత్సల! నీ వుండ ♦ భయము గలదె?

(నిష్క్రమించును.)

ద్వి తీ య రం గ ము.

(స్థలము—ద్వారకాపురిప్రాంతోద్యానవనము;
సత్యభామాకృష్ణు లుద్యానవనవిహార మొనర్చుచుందురు.
నళినియు వసంతకుఁడును జెలికొకపక్క నిలిచియుందురు.)

కృష్ణు—సత్యా! ఈ యుద్యానవనలక్ష్మి శృంగార మెందులకో నీకుఁ దెలియునా?

తే॥ గీ॥ ప్రాదళం బను మలినాంబ♦రంబు వదలి
తలిరుటాకులచెంగావి♦వలువ గట్టి
కుసుమములఁ దాల్చి మాధవు♦కూర్మిఁ గోరు
నుపవనేందిర నిక్కంబ ♦ యుత్పలాక్షి!

సత్య—ప్రాణప్రియా! ఇది స్త్రీజన సహజవ్యాపారముకదా! మనోహరులప్రేమ గడించుటకు మా కందరకు శృంగారమే కదా మూలధనము!

కృష్ణు—ప్రేయసీ! అవును. ప్రేమసురాపాన మెట్టివారలనైన నెట్టియాట లాడింపకుండునా?

సత్య—మనోవల్లభా! ఆ ప్రేమయే లేకున్న నీ లోకమే పాడుగదా! నీ ప్రియుణమే కదా నా కీలోకమును వాసయోగ్యముగా నొనర్చుచున్నది. ఈ ప్రణయము మహిమ నిర్వర్ణనీయము.

తే॥ గీ॥ సారసంసారభవన సం♦స్థాపనంబు
మానసికదుఃఖచయముల మాన్పు ♦ మచ్చుమందు
కొలువఁగా రాని తూఁగని ♦ వెలకురాని
ప్రేమతోడుత సరిసాటి ♦ యేమి గలదు?

కృష్ణు—(స్వగ) భక్తియుని నీ కెటుకపడని దొంతు గలదు. నారదుఁడు నీకు శీఘ్రముగా దాని నెఱింగించును లెమ్ము.

సత్య—నాథా! ఏల ప్రత్యుత్తర మీయకున్నారు? హృదయేశ్వరు ప్రేమార్ణోరాశిఁ దలమునుక అందుచుండు నీరజనేత్రలకు వాంఛనీయ మొండు కలదనియా? అట్లయిన మీప్రేమ నాప్రేమవలె సమగ్రమైనది కాదు. అక్కటా! ఇది నిజమేనా?

కృష్ణు—ప్రేయసీ! ని న్నందఱకంటె నెక్కుడుగాఁ బ్రేమింతు ననుటకీ పారిజాతవృక్షము సాక్ష్యముగాదా? ఇంకను నిట్టి వనేకములు నాకు నీయెడఁగల నిస్తులప్రేమంబును సూచించుచుండలేదా? ఎన్నిసారు లీవిషయముంగూర్చి నుడువవలయును?

సత్య—నాథా! ఇట్టివార్త లెన్నిపర్యాయములు విన్నను నింతులకు వెగటగునా? చూడుఁడు. మీరు నాపైఁ బ్రేమగలిగి యున్నంతవరకు లోకమంతయు నాకుఁ బ్రేమమయముగా నున్నది. ఈ ప్రేమభావం బనివార్యంబు. దీనికి లోఁగని దెందును గన్పట్టదు.

సీ॥ భ్రమరంబు భ్రమరికి ♦ సుమరసంబును జూపి
త్రాగించి శేషంబు ♦ త్రాఁగుచుండు
మృగము మృగినిఁ జేరి ♦ శృంగంబుతో గిరి
స్పర్శనసుఖముఁ గ♦ ల్పించుచుండు
కరినోటఁ గరిణి పం♦కజరేణుగంధిల
నీరంబుఁ గరమునతో ♦ నించుచుండు
హంసంబు హంసికి ♦ నర్ధభుక్తము లగు
బిసకాండములఁ దిన ♦ నొసఁగుచుండు
తే॥ గీ॥ శుకము శుకకాంత కాత్మచం♦చువునఁ దెచ్చి
మావిఫలముల మెసవంగ ♦ మరపుచుండు
నౌర! ప్రేమమాహాత్మ్య మే ♦ మనఁగవచ్చుఁ
జేతనావళి నెల్ల వ♦శీకరించె.

కృష్ణ—బేలా! ఇదంతయు వసంతర్తులక్షణంబు గాదా?

సత్య—నాథా! దేని లక్షణమైనను నా కెంతయు దర్శనీయంబుగా నున్నది. వీని కన్నిటికి ట్టి యనురాగమును గలిపిన మహానుభావుం డెవండో?

కృష్ణ—సీ॥ వల్లరులకు విటపప్రసారంబు బో
ధన మొనర్చిన యుపాధ్యాయుం డెవండో?
కాంతల కనురూపకాంతులం గని మోహ
ముపదేశ మొసంగిన యొజ్జ యెవండో?
చంద్రకాంతములకుం జంద్రదర్శనమున
హాసింపం గలిపిన గురుం డెవండో?
కంజంబులకు భానుకరపరామర్శంబో
ధంబు నేరిపిన బోధకుం డెవండో?
తే॥ గీ॥ యీ సమస్తచరాచరాధ్యాపకుండె
నీవు చూపిన కాముకీనిచయములకుం
గూడ వలపును గలిపిన వాం డగుచుం
దలియంగా నేరవైతివే? జలజనయన! ౫

సత్య—ప్రాణేశా! తెలియక కాదు. మీ నోటనుండి వినం గుతూహలపడి యట్లడిగితిని. అదిగో! ఆ బాలకురంగమును జూడుండు ఆటలచే డస్సి పాదపచ్ఛాయ విశ్రాంతిం జెందుచు నొక కురంగిం గాంచి దానితోం జెలాటంబునకుం జొచ్చినది. ఎంత తెలివి లేనిది?

కృష్ణ—ప్రియసీ! దీని కచ్చెరువంద నేల?
ఆ॥ వె॥ ఏణి వెంట నంటు నేణంబు మోహంబు
దూఱ నేల? యెట్టిధీమనకును
వెలంది వేంగుచూపు లింక దీకొనినంతనే
తెలివి తెల్లవాఱదే? లతాంగి!

మఱియు దీనికి దృష్టాంతముగా—(అర్థోక్తిగా)

(వసంతకుఁడు నళినిని దనతోడ వనవిహారమొనర్ప రమ్మని సైగఁజేసి తిరస్కృతిఁగాంచి, యొండొరులకుఁ టయు నాఁకలి యెత్తుటయు సూచించు నిశ్కృతాభినయమొనర్చి కృష్ణుని డగ్గఱి)

వసం—వయస్యా! వయస్యా! నీ పీ భామతోడి సరసల్లాపముల నాటపాటల నామాటయే మఱచినట్లున్నది. కడుపు మలమల మాడుచున్నది. ఇఁక మజ్జనభోజనాదు లొనర్తము. రమ్ము.

కృష్ణు—వయస్యా! నీ కప్పుడే యాఁకలియెత్తుచున్నదా?

వసం—ఆటలాడువారి కాఁకలి తెలియునా? ఎంతపొద్దెక్కెనదో చూడుము.

కృష్ణు—(చూచి) అవును. బాగిగా నుండిన లోకబాంధవుఁడుగూడ విరాగి యయ్యె. ప్రేయసీ! ఇంక నీమందిరమున కేగుదమా? నా వయస్యుఁ డాఁకలి కోర్వలేకున్నాఁడఁట!

సత్య—మీ వయస్యున కాఁకలియెత్తని క్షణ ముండునా? అయిన మీ కిష్టమైన నంతఃపురమున కేగుదము రండు.

(సత్యాకృష్ణులు ముందును నళినీవసంతులు వెనుకను నడచుచుండ జాంబవతీ మిత్రవిందా సమేతయై రుక్మిణి ప్రవేశించును. అందరును శ్రీకృష్ణునకు మోఁకరించి నమస్కరింప)

కృష్ణు—కల్యాణమస్తు. భీష్మరాజపుత్రీ! ఏటికి కిట్లు సపత్నులతోడ విచ్చేసితివి?

రుక్మి—(చెలికత్తెలతో లేచి) నాథా! కార్యార్థినినై వచ్చితిని. నా దోక మనవి కలదు చిత్తగింపవలయు.

కృష్ణు—వైదర్భి! తెలియఁజేయుము. అట్లే కావించెద.

(సత్య కోపఘూర్ణితనేత్రయై వెనుకకుఁ దిరిగి నిలుచును. నారదుఁడు మెల్లగాఁ బ్రవేశించి యొకపార్శ్వమున నిలిచి)

నార—మంచిసమయమునకే వచ్చితిని. ఈ సత్యభామాముఖమునఁ గలహాంధకారోదయమ్మునకు మున్మందు దోఁచు సంజకెం జాయ గన్పట్టుచున్నది. ఎందులకో? ఇందుండి వినియెదగాఁక!

రుక్మి—ఉ॥ నందకుమార ! పుట్టినదినం బని నేఁ డతివైభవంబుగా
బంధుగుల స్సపత్నులను బ్రాహ్మణులం బిలిపించి విందొన
ర్పం దలకొంటి; నా కిహపరంబుల దిక్కగుమీరు సత్యతో
నందుల కేఁగుదెంచి ముదమందఁగఁ జేసి యనుగ్రహింపుఁడీ !

వస—భళీ! నా కీదినము రెండుచోట్ల పప్పుదప్పళమును. ఎచ్చటికని
పోవుదును ?

కృష్ణు—(నవ్వుచు) సత్యా! మీ యక్క ప్రార్థనను వింటివికదా !
అట్లొనర్తుమా ?

సత్య—నాథా! నేఁడు మీపట్టమహిషికిఁ బుట్టినదినమైన, నాకు మెట్టిన
దినము. అందులకై విందొనర్ప సర్వప్రయత్నము లొనర్చి
యున్న దాన. నళినీ ! ఈ దినము గోవిందునకు విందొనర్ప నే
నాజ్ఞయిడలేదా ?

నళి—అవునమ్మా ! ఈదినము మీ రత్తగారియింటికి వచ్చిన శుభదిన
ముగదా ?

నార—(స్వగ) ఆహా ! సత్యాదేవికిఁ దగినదాసియే లభించినది.

మిత్రి—సత్యాదేవీ! ఇంతకుము న్నెప్పుడు నీ వీ దినము మెట్టినదిన
మని చెప్పకయుంటివేమి ?

సత్య—నే నెప్పుడు చెప్పిన న న్నడుగువా రెవరు ?

రుక్మి—సోదరీ ! మెట్టినదినమున విందొనర్చువారు గలరా ?

సత్య—ఆహా ! జరిగిన నన్ని దినములు విందొనర్పగూడదా ?

జాంబ—సాత్రాజితీదేవీ! అట్లని వెన్నెలగొడుగుఁబట్టువా రుందురా?

కృష్ణు—(జాంబవతిని వారించి) సత్యా! అయిన నీ యిష్టమేమి ?

సత్య—నా యభీష్ట మేమని వేఱుగా న న్నడుగవలయునా? క్షణము
క్రింద మీరు నామందిరమునకు వచ్చెద మని బయలుదేఱ
లేదా? సరే! కానిండు. మీ కెవ్వరిగృహ మేఁగి విందారగింప
నిష్టమో మీరే నిర్ణయించుకొనుఁడు. న న్నడుగనేల?

కృష్ణు—(స్వగ) సత్య కప్పుడే కోపమువచ్చె. కాని మిక్కిలి యెంతయు
నారదకార్యమున కనుకూల మగుఁగదా!

మ॥ అరవిందేక్షణ సత్యభామ పటుమోహాంధీకృతస్వాంతయై
మరలన్ రుక్మిణితోడి పంతమునకై మర్యాద పోనాడి ని
ష్ఠురవాక్యంబుల నాడఁ జొచ్చె నిఁక నీ జోకం బరా కూనకే
తరుణంబం దెటిఁగింతు మన్మహితభక్తత్రాణపారీణతన్. 8

ముందీవిధమున నాడి వెదఁగాక! (ప్రకా) వైదర్భి! వింటివిగదా,
నీ చెలియలి ప్రత్యుత్తరము! ఇంక న న్నేమి సేయు మనియెదవు?

రుక్మి—దేవా! నేను మీకుఁ గర్తవ్యము బోధించునంతదాననా?

మ॥ జలజాతేక్షణ! సర్వకామదుఁడుగా సర్వజ్ఞుఁగా మిమ్ము వి
జ్ఞు లసంఖ్యేయులు సర్వకాలముల నుద్ఘోషించుచో, మీకు నేఁ
దెలుపం జాలుదునయ్య! కార్యమును ధాత్రిన్ ము న్నుఁ బోల్చిడువా
రల కౌనా కనులిచ్చువారలకు మార్గంబుం బ్రదర్శింపఁగన్? 9

జాంబ—నాథా! మీరు రుక్మిణీదేవి ప్రార్థన వినకమున్న దాని నొడఁ
గూర్తు మనలేదా?

కృష్ణు—వైదర్భి! సత్యయిష్టపడిన నాకునూటంక మేమియు లేదు.
సత్య నడుగుము.

నార—(స్వగ) తానమాడఁబోయిన తీర్థ మెదురయ్యె. ఇఁక నా
కార్యము జయప్రద మగు. సత్య తనప్రాణములనైన నిచ్చుఁ
గాని శ్రీకృష్ణునిప్రియు నీయదుగదా!

మిత్రి—నాథా! మేము సత్య నేల యడుగవలయు? మీరు సత్యను
వలె మమ్ములఁ బెండ్లాడలేదా? మీయెడ సత్యభామ కున్నంత
చనవు మాకు లేదా?

చ॥ ధవుఁ డగు నిన్ను వేడిన నెదం గల కోర్కెల నెల్లఁ దీర్తు వం
చపుర! తలంచి భీమసుత యాత్మమనోరథ ముగ్గడింపఁగా
సవతిని వేఁడు మంచుఁ బలుసాడులు బల్కెద వేమి న్యాయమో?
సవతి యొసంగునా ధవుఁ డొసంగనివేడుక? ప్రాణవల్లభా! 10

జాంబ—ప్రాణేశా! మీా రనుదినము సత్యయింటనే బందిగా నుందురుగదా! అట్టిచో మాపుట్టినదినములందైన మాగృహములకు రాఁగూడదా?

మ॥ సతియొక్క-ర్తుక చూరుపట్టుకొని సంసారంబుఁ గావింప ని
శ్చితచిత్తుండవయేని, యేమొగముతో శీతాంశుబింబాస్యల
న్సతులంగాఁ గొన సాహసించితివి? యేచందంబున న్వారి నా
తత సౌఖ్యాబ్ధిఁ దేల్పనెంచితివి? నాథా! సుంత యోజింపవే! 11

రుక్మి—చెల్లెలులారా! నాథు నాడకుఁడు. దోషము సుండీ! (సత్యభామదండ కేగి) చెల్లెలా! నేఁడుమాత్రము ప్రాణేశ్వరుని నాయింటికి రానిచ్చి నలుగురుబ దుగులలో నాపరువునిల్పుము. నీ కాజన్మాంత మిాదాసకుఁ గృతజ్ఞురాలనై యుండెద. నీవు "సరే" యనిన నాతేఁడు మాటాడక యంగీకరించును.

సత్య—రుక్మిణీ! ఇ దేటి బేలతనము? నీ ప్రేమచే నీసపర్యలచే నాథుని యనుగ్రహము సంపాదించి నీమనోరథంబుల నెఱవేర్చుకొనవలయుఁగాని పరులప్రార్థనలచేఁ బతిని స్వాధీనుఁ జేసికొనఁదలంచువా రుందురా? సపత్నులు మంచివారైన ధన మిప్పింతురు; ధాన్య మిప్పింతురు. కాని చన విప్పింతురా? దేనినైన నితరులతోఁ బంచుకొ నెదరు. కాని భర్తృప్రణయమును బంచుకొనెదరా? ఇఁక నీమాటల మాని వెడలిపొమ్ము.

రుక్మి—సత్యా! నీ వనుదిన మనుభవించుసౌఖ్యము మే మొకపూఁట యనుభవించిన నీకు లోప మగునా?

సత్య—బేలా! ప్రాణేశ్వరుప్రణయ మొంతమైన వెక్క-న మగునా?

క॥ ధనధాన్యాదికములఁ గని
తనిసినఁ దనియుదురుగాని తరళాక్షులు భ
ర్తృనురాగామృతరసనే
వనమున నెపుడైనఁ దనియువారలు గలరే? 12

మిత్రి—సత్యా! ఇది నీకాల మని ముందు వెనుక లారయక మాటాడకుము. ఎన్నటికిని గాల మొక్క-రీతిగా నుండదుసుమా!

జాంబ—సత్యా! మా కిందఱకుం బ్రాణేశునుండి వియోగముం గల్పించి నీవేమి బావుకొనియెదవు? నీవుమాత్రము రుక్మిణిని వేఁడుకొనుకాలము రాకుండునా?

చ॥ వనరుహనేత్రు మోహము సనారిగఁ గాంచియు నిట్లు దానితోఁ
దనివిని జెందనేరక సతంబును నాతని నీవు బందిగాఁ
బొనరుప నెంతు వీవు వనజాక్షిరో! 'లోభికి మూట నష్టి' యా
ననుజనవాక్య మీయెడ యథార్థముగా నగునేమొ చూడుమా! 13

రుక్మి—నెచ్చెలులారా! ఊరకుండుఁడు. సత్య నెత్తిపొడుచుట మాని వేడ్క- లొనరింతము రండు.

సత్య—నాథా! ఈయూఁడుపులుల నాపైకి రేఁపి వినోదముఁ జూచుచుండెద రేమి?

శా॥ ఈలోలాక్షులు నీప్రియోత్తమను సన్నిలీల నెన్నని నిం
దాలాపంబుల నాడుచుండు నెడ మాటాడంగ మోమోడి, కెం
గేలైనం గదలింపకుండ నగుచుం గ్రీగంట వీక్షింతువా
జాలుంజాలుఁ బ్రశంసనీయ మగు నీచాతుర్య మాత్మేశ్వరా! 14

మీ రీ తూష్ణీంభావము వదలకున్న నే నిం దుండను.

(పోఁ బోవుచుండఁ గృష్ణుఁడు వెన్నాడి తోడి తెచ్చి)

వసం—(జనాంతికముగా) నే నెన్నియో తెలివిమాలినపను లొనర్చితిఁగాని నా మిత్రునివలె నెనిమిదిమందిభార్యల మాత్రము కట్టుకొననైతి. అట్లే యొనర్చిన నాయవస్థ యెట్లుండియుండునో?

కృష్ణ—సత్యా! ఈ స్వల్పవిషయమున నింత పట్టుదల యేల? ఇంత తర్క-మేల?

ఉ॥ ఎన్నఁడు వేఁడరాని వనజేక్షణ రుక్మిణి వచ్చి, నిన్ను నుర్వి
నన్నును నేఁడు పుట్టినదినం బని యెంతయుఁ బ్రేమతోడ, మ్రొ

ష్టాన్నము లారగింప స్వగృహంబునకు న్దయసేయ వేఁడుచోఁ
గన్నడసేయఁబూనెదవు కంజదళాక్షి! యి దేటి న్యాయమో?

నార-(జనాం)ప్రణయాంధులకు న్యాయాన్యాయవివేచనబుద్ధి యెక్కడిది?

కృష్ణ—ప్రేయసీ! నీ వెప్పుడు వైదర్భిశుద్ధాంతముఁ జూడలేదుకదా! నేఁడు చూచెదవుగాని రమ్ము. నీయంతఃపురమునకును దానికిని దారతమ్య మెఱుకపడును. (చేఁ బట్టుకొన, సత్య విదలించి)

సత్య—ఈ యిచ్చకముల నాముందఱ నాడకుము. నీ కంత కోరికగా నున్నఁ బోయి చూడుము. సఖీ! మన కేల యీ గొడవ? రావే మన యింటికిఁ బోవుదము. (పోఁబోవ)

కృష్ణ—(స్వగ) ఓహో, శ్రుతిమించి రాగమునఁ బడుచున్నదే. (ప్రకా) సత్యా! నిలువుము, నిలువుము. వసంతకా! ఈ విషయమున నీ యభిప్రాయ మేమి?

వసం—(స్వగ) ఆహా! పాపాలకెల్ల భైరవుఁడ నేనొక్కఁడ నున్నాఁడనని దీని నా మెడకుఁ జుట్ట నావయస్యుఁడు యోచించినట్లున్నది. కానిమ్ము. ఇప్పు డేపక్షముఁబూనినను నాకొంపపైకి వచ్చును. సతీపతుల వాదముల మధ్యవర్తిత్వము కరము విపత్కరము. కావున మౌనమే నాకు సర్వార్థసాధనము.

సత్య—ధూర్తబ్రాహ్మణా! పలుకవేమి? నీకీ చెవు డెన్నినాళ్ళనుండి?

రుక్మి—బ్రాహ్మణోత్తమా! న్యాయానుగుణంబుగఁ బ్రత్యుత్తర మిమ్ము.

వసం—(స్వగ) అక్కటా! ఈబెడఁద తప్పునట్లు లేదే? ఏమొనర్తు?

సత్య—ఏ మింకను నెమరువేయుచున్నావు? చెప్పెదవా, లేదా?

కృష్ణ—వయస్యా! ఏమిది నీ కుశాగ్రబుద్ధికి మించినవిషయ మగునా?

వసం—ఈఁతకు మించిన లోతుఁగూడ నుండునా? ఇదే చెప్పుచున్నాను. వయస్యా! రుక్మిణీదేవి యింటికి (సత్యభామ 'ఆ' యని

యుటిమిచూడ) సత్యాదేవియింటికి, (జాంబవతి బెదరింప) రెండు చోట్లకుఁ బోయి విందొనర్చుట బాగు.

కృష్ణు—వయస్యా వయస్యా! ఎంతమంచి తీర్పరి వోయి! నీబోటి భోజనప్రియునకుఁ దగినట్లు పలికితివి.

సత్య—మూర్ఖుడా! ఎవరియింటికో యొకరియింటి కని స్పష్టముగాఁ జెప్పరాదా?

వసం—మీయింటికే. కాదు. కాదు. రుక్మిణీదేవి యింటికే. కాదు. కాదు. మీయింటికే. ఏమో నామతి చెడిపోయినది. నన్నడుగకుఁడు.

సత్య—నాథా! ఈతఁడు మోమోటముచేఁ దబ్బిబ్బుపడుచున్నాఁడు. ఈతని యభిప్రాయము మాత్రము మీరు నా యింటికి రావలయు ననియే. రండు. (చేఁపట్టి లాగుచో)

జాంబ—రుక్మిణీదేవీ! రమ్ము రమ్ము, సత్యభామా విధేయుఁడేమి, యితరుల ప్రార్థనల కీయకొనుట యేమి? వారికి సత్యాదేవి తిట్లు, తన్నులు మన పూజలు పురస్కారములకంటె వేయిమడుగులు కామ్యంబులు, సహ్యంబులు మగవార లందఱికిం దేలదా!

ఉ॥ అన్నులమిన్న లెంతయు నయమ్ము భయమ్ముఁ దులంగలింపఁ జేసన్నల నెల్లకాల ముపచారములం బొనరించి పెద్దగా
నెన్నుకొలంది ప్రాణవిభు లెల్లిదముల్ బచరించుచుం దిరిసి!
తన్నెదుకాలు ముద్దుఁగొను తదజ్ఞులుపో లలితాంగి! పూరుషుల్.

వసం—(జనాం) నిజము. నిజము. ఇందులకు నావయస్యుని చరిత్రమే తార్కాణము.

సత్య—జాంబవతీ! రసికవర్యుల చర్యలు భల్లూకపుత్రి కెఱుకపడునా?

తే॥ గీ॥ తాను వలవని సతి మహాదరముకంటెఁ
దాను వలచినసతి కాలితన్నె మేలు;

తాను వలవని సతి ఘనస్తవము కంటెఁ
దాను వలచిన సతి ప్రల్లదమ్మె ప్రియము. 17

కావున నాధునకుఁ జక్కట్లు దిద్దక నీదారి నీవు పొమ్ము. రా, నాథా! రమ్ము (పోఁబోవుచుండ)

రుక్మి—(మోకరించి పాదములఁ బట్టి) భక్తవత్సలా! మీ భక్తురాలి ప్రార్థన మంగీకరింపరా?

ఉ॥ నమ్మినవారల న్నిరసనమ్మొనరింప రఁటంచు నమ్మి ని
త్యమ్ముఁ ద్వదీయ మంగళపదమ్ముల నెమ్మదిఁ గొల్చుచుండు స
న్నిమ్మయి సర్వబంధుజనబృందము మోలిఁ బరాభవింప న్యా
యమ్మె, శుభావహమ్మె, ప్రణయమ్మె, యశమ్మె, త్రిలోకనాయకా!

నార—నా కిదే యదను. (గాన మొనర్చుచుఁ బ్రవేశింప)

కృష్ణ—దేవేరులారా! అదుగో నారదుఁడు వచ్చుచున్నాఁడు. రండు ఎదురేగి నమస్కరింతము. (భార్యలతోఁగూడ నమస్కరింప)

నార—ఇష్టకామ్యార్థ సిద్ధిరస్తు.

కృష్ణ—నారదమునీంద్రా! మీ రాకవలన మా గృహంబు పావనమయ్యె. మఱియు మంచిసమయముననే వచ్చితిరి. నా కొక ధర్మసంశయ మిప్పుడు కలిగినది.

క॥ మెట్టిన దిన మని సత్యయుఁ
బుట్టిన దిన మనుచు భీష్మపుత్రియు న న్ని
ప్పట్టునఁ బిలుతురు విందున;
కెట్టియెడల నేచటి కేఁగ హితవో చెపుమా! 19

సత్య—నాథా! ఆలుమగల తగవుల నన్యులా తీర్చువారు? మీరు నన్ను రట్టడిపెట్టఁదలఁచినటు లున్నది. నేఁ బోయెద, మీరు వచ్చిన నాతోడ రండు. (పోఁబోవుచో)

కృష్ణ—లేసచో?

సత్య—పొండు, మీ యిష్టము వచ్చినట్లు. నన్నొల్లనివాఁడు నాకేల?
(నళిని కచ్చటనుండ సైగఁజేసి నిష్క్రమించును.)

కృష్ణ—సత్యా! పోయెదవా? కానిమ్ము. నారదా! ఏ మనియెదవు?

నార—దేవా! నీవు ధర్మకర్తవు, ధర్మభర్తవు, ధర్మభోక్తవు. నీకా నేను ధర్మసంశయము దీర్చువాఁడను!

క॥ జరిగినది, జరుగనున్నది,
జరిగెడునది నీ వెఱుంగఁజాలియు, నన్ని
త్తఱి నీయాలములఁ దీర్పఁగఁ
దలఁచియుడుగు టెల్ల నీదు దయచేతఁగదా! 20

కృష్ణ—నారదా! అడిగిన నుడువఁగూడదా? సత్యాప్రేమ మగణ్యము, రుక్మిణిభక్తి యనన్యము. నాకు వీరిద్దఱ నెవతె ప్రార్థన మంగీకరింపవలయునో తోఁపకున్నది.

నార—భక్తవత్సలా! భక్తజనావనాసక్తుండవై యవతారంబుఁదాల్చిన మీకు నీ తరుణమునఁ గరణీయమును నేను దెలుపవలయునా?

కృష్ణ—అగుఁగాక! వైదర్భి! నీ యింటికే పోవుదము రమ్ము.

రుక్మి—నాథా! సంతసమయ్యె. మిమ్ము నమ్మినవారలకు వేఱగునా?

జాంబ—(స్వగ) ఈ శృంగభంగములతరువాత సత్య మోముఁ జూచిన నెట్లుండునో!

కృష్ణ—నారదా! మా కతిథివిగా రమ్ము. దేవేరులారా! ఇఁకఁ బోవుదమా?

రుక్మి—నాథా! ఇటు, ఇటు. (నిష్క్రమింతురు.)

వసం—అక్కటా! ఈ దిన మేదో ప్రళయము కానున్నది. నా కొంప మీఁదికి రాకుండఁ గోటిదండములు. (నిష్క్రమించును.)

నళి—కానిమ్ము. ఈ సంగతి సాత్రాజితీదేవికిఁ దెల్పి వీరి పనిఁ బట్టించెద. (నిష్క్రమింప యవనిక పడును.)

తృ తీ య రం గ ము.

స్థలము—సత్యభామ శుద్ధాంతము.

(సత్యభామ సెజ్జపైమసలుచు శయనించియుండ నలిని విసరుచుండును.)

సత్య—నలినీ! నా ప్రాణప్రియుండు నా ప్రేమ మగణ్యమని యెఱింగి యు రుక్మిణి భక్తురాలని యా మానిని ప్రార్థన కియకొనియెనా? ఇంక నాకు దిక్కెవ్వరు?

నలి—దేవీ! మీ రిట్లధైర్యపడకుఁడు. విధిలేక మీ మనోహరుం డా తన్వంగి గృహమ్మున కేఁగెఁగాని మఱువచేతఁ గాదు.

సత్య—నలినీ! నీమాట నెట్లు విశ్వసింతునే? నా ప్రాణేశ్వరుడే రుక్మిణి భక్తికి సంతసించి యా లతాంగికి వశుఁ డయ్యెనుగదా? సఖీ! దీనింబట్టిచూడ నా కా రుక్మిణిమార్గమే పతిప్రణయంబు నిల్పుకొన నుత్తమమార్గ మగునేమో యని సంశయ మొదవు చున్నది.

ఉ॥ మ్రొక్కెడునారి చేవిడిచి ♦ మ్రొక్కెడునారినె ప్రాణవల్లభుల్
మఱువతోడఁ జూతు రను♦మాటను నెమ్మది విశ్వసించి, నే
నక్కరణిం జరింప వితయయ్యెను నాజతనంబులెల్ల; నిం
కెక్కడి ప్రాణనాథుఁ, డిక ♦ నెక్కడిసౌఖ్యము నాకు? నెచ్చెలీ!

నలి—దేవీ! భయపడకుము. శ్రీకృష్ణుఁ డెప్పటికిని సత్యభామా విధేయుండు గాకుండఁడు.

సత్య—నలినీ! నేఁటిచర్యఁ జూడ సత్యభామాఽవిధేయుడనియే తెల్లమయ్యె.

నలి—దేవీ! ఒకముహూర్తకాల మోపిక చిక్కఁబట్టి యుండుము. ఎవరిమాట నిజమో తెలియును.

సత్య—చెలీ! ఒకవేళ శ్రీకృష్ణుఁ డిటు వచ్చిన వచ్చుఁగాక! వచ్చి యచ్చిక బుచ్చిక నాలుగుమాటలాడి బేల నగు నన్ను వలలో వైచికొనుగాక! అంతమాత్ర నాజగడాలచీలి నారదునికంటఁ

బడిన నాపరిభవము లోకమంతయు వ్యాపింపకుండునా! శచీ దేవ్యాదులకు సంతసముఁ గొల్పకుండునా?

నలి—దేవీ! నీ పరిభవములే నీ విపులవిజయసౌధారోహణమ్ములకు సోపానమ్ములు గదా! మొన్నటి పారిజాతలతాంతవృత్తాంతము విస్మరించితివా?

సత్య—దాని నెట్లు విస్మరింతునే? అయిన నిట్టి పరాభవంబులు ప్రాణాంతకము లగుచున్నవే. ఈప్రేమమాహాత్మ్య మేమో గాని శ్రీకృష్ణుం డొరులయెడ నిసుమంత యనురాగముఁ జూపి నను నా ప్రాణములు లేచిపోవున ట్లుండు. విలువు నీత్రైపోవున ట్లుండు. ఇట్టియెడ నే మహానుభావు లైన శ్రీకృష్ణు మదేకప్రణయాబద్ధమనస్కుఁ జేయు వశీకరణమంత్ర ముపదేశించిన నాకు సుఖవిచ్ఛిత్తిలేకుండ గాలముఁబుచ్చ సాధ్యమగుఁగదా!

నలి—దేవీ! దైవ మట్లే యనుగ్రహించును, లెమ్ము. లేచి యిఁక నైన భోజన మొనర్పుము.

సత్య—నలినీ! నీ కేల యీ భ్రాంతి? శ్రీకృష్ణుని మఱలఁ జూడనిది నా కాహారము మ్రింగుడువడునా? కావున నాప్రసక్తి వదలుము. (నారదుఁడు దూరమున గాన మొనర్చుచుఁ బ్రవేశింప)

నలి—దేవి! ఆ తగవులమారితాపసి యిట్లు వచ్చుచున్న ట్లున్నది. రానిత్తునా?

సత్య—దేవర్షుల వారించుట శ్రేయస్కర మగునా? రానిమ్ము. విశేషములఁ గనుగొందము.

[నారదుఁడు ప్రవేశింప సత్యభామ లేచి నమస్కరించును.]

నార—భర్తృప్రణయసిద్ధి రస్తు.

సత్య—మునీంద్రా! దారితప్పి యిట్లు వచ్చినట్లున్న దే?

నార—కల్యాణీ! అ ట్లనెద వేల! దారిఁ జూచుకొనియే యిట్లు వచ్చితిని.

సత్య—భర్త్రాగ్రగణ్య యగు రుక్మిణి గృహంబు మీబోంట్ల కుచితా

వాసము కాని, మాబోంట్లయిండ్లకు వచ్చినఁ బాపము సంభ
వింపకుండునా ?

నార—సాత్రాజితీదేవీ! ఇంతక్రిందటి నాతీర్పా నీకీ యాగ్రహముఁ గల్పించినది? బేలా! నే నెందులకై యట్లు పలికితినో తెలిసి కొనలేవా? నేను నీ శ్రేయస్కామిని గానా? పారిజాతలతాంత వృత్తాంతమునైన స్మరింపవా?

సత్య—మునీంద్రా! ఆ వృత్తాంతంబు స్మరింపకేమి? అయిన దానికి దీనికి సామ్య మెద్ది?

నార—స్వల్పపరాభవవ్యాజంబున నీకు మహాప్రమదంబుఁ గూర్చుట సరే, పోనిమ్ము. నేను నీ కపకార మొనర్చితి నని తలఁచెద వేని నీకు వలసిన యుపకార మొనర్చెద నడుగుము.

నలి—(చెవిలో) నెచ్చెలీ! ఇందాఁక నీవు కాంక్షించిన యుపదేశ మందుట కిదే సమయము.

సత్య—ఆర్యా! నిక్కువముగా నొనర్చెదరా? ఒనర్చెద నన్న నా దుఃఖమంతయు మాయమగు.

నార—నాచేనైన నందులకు సందియమా? అయిన నీబోంట్లకు నే నేమియుపకార మొనర్పఁగలను? నీబోంట్లకు దుఃఖముగూడ నుండనోవునా?

సీ॥ సూర్యాన్వయాంభోధి • శుభ్రాంశుఁడైన స
త్రాజిత్తునింట నుద్భవము గాంచి
సౌందర్యసౌశీల్య • సౌభాగ్యవతులలో
రూపురేఖాదుల • నేపుమీఱి
జపతపోనుష్ఠాన • సంధానమున నైన
జిక్కని శ్రీకృష్ణుఁ • జట్టఁబట్టి
సేవ లందుటె కాని • సేవించు టెఱుఁగని
సీమంతినులచేత • సేవలంది

తే॥ గీ॥ ధన్యురాండ్రను నెల్లర ♦ ధన్యవయ్యు
నెప్పు డానందవారాశిఁ ♦ దోప్పదోఁగ
కన్యకాంతలకై వడి ♦ హాయివీడి
బేల! నీ కేల యీలీల ♦ జాలి దూల. 22

భద్రా! నీ కేమి తక్కువని నాసాయ మాకాంక్షించెదవు?

సత్య—ఆర్యా! మీరుచెప్పిన వెన్ని యున్నను నేమి ప్రయోజనము? కుసుమకోమలుల జీవకుసుమములకుఁ బ్రాణయుమేగదా వృంతము.

శా॥ ఈ నారీమణు లీ మహాధనము లీ♦ హేలావిశేషంబు లీ
నానాలంకృతు లీనవాంబరము లీ♦నవ్యాగ్రహార్మ్యంబు లో
మానిగ్రామణి! ప్రాణవల్లభుని ప్రే♦మంబొండు లేకున్నచో
నానందాంబుధి నోలలార్పఁగలవా? ♦ యజ్ఞాతపత్రాకులన్. 23

నార—కల్యాణీ! శ్రీకృష్ణుండు నీకు నిరంతరము విధేయుఁడయి యుండ నీ కా విషయమునఁ జింత యేల?

సత్య—మునీంద్రా! అం దెంత యథార్థ్య మున్నదో మీరు నాలుగు గడియలక్రింద గాంచితిరిగదా! బహువల్లభుం డగు శ్రీకృష్ణుఁ జెట్టబట్టినది మొద లనేకవిధముల సతిని ప్రణయమ్ముననుకు, నాదరణమ్మునకు నేకాస్పదగాఁ బ్రియత్నించి భగ్నమనోరథనైతిని. ఏల యన?

క॥ ధనధాన్యాదికముల ధవుఁ
డొనగూరిచి మఱలఁ గొనిన ♦ నోర్వఁగవచ్చుఁ
మనసిచ్చి మఱలఁ గైకొన
మననగునే మానవతికి ♦ మానివరేణ్యా! 24

నార—అమ్మాయీ! అది నిక్కవమే?

సత్య—ఋషిచంద్రా! నా మనోహరుచర్యలు మీకు విదితంబులు గదా! నాకును గోవిందునకును నిందువలనఁ గలహమ్ము లెక్కుడగుచున్నవి. నాపై దయయుంచి యేదైన నొక వ్రతమునో మంత్రమునో తంత్రమునో సెలవిచ్చి శ్రీకృష్ణు సత్యభామైక

విధేయుఁగా నొనర్చి పుణ్యము కట్టుకొనుఁడు. ఇదియ మీరు నా కొనర్పవలసిన యుపకారము.

నార—(స్వగ) అహా! ప్రేమ యెంత స్వార్థలాభకాంక్ష? ఇఁక నా పన్నుగడ సఫలము గానున్నది.

సత్య—ఆర్యా! ఏ మూరకుండెదరు? మీ కిది సాధ్యము కాకుండునా?

నార—సాధ్యము కా కేమి? వినుము. పూర్వము శచి, గౌరి, అరుంధతి మున్నగు నారీమణు లొనర్చిన వ్రతరాజం బొండు కలదు. దానిని బుణ్యకవ్రత మనియు, నిష్టపతిసిద్ధివ్రతమనియు వ్యవహరింతురు. దాని నాచరించు సతీమతల్లులు ధనోపేతలై, పుత్రవతులై పతులతో నలిగొలితెఱుఁగక యనిలరసులభైక సుఖాస్పద లగుదురు.

సత్య—ఇట్టిదియ నా కవశ్య మాచరణీయంబు. దానివిధానముం దెలియఁ జేయుఁడు.

నార—సావధానచిత్తవై యాకర్ణింపుము. ఒక శుభదినంబునఁ బ్రాతఃకాలమున సభర్తృకంబుగఁ బుణ్యనదీతోయంబుల స్నానమాడి సర్వాలంకృతవై వ్రత మొనరించి పేరంటాండ్రఁ బూజించి వ్రతోద్యాపనక్రియా వేళను

మ॥ శాంతచిత్తు విశిష్టవంశజు ♦ సజ్జనీనచరిత్రు వే
దాంతశాస్త్రవిశారదున్ శుచి♦యైన తాపసపుంగవుం
గాంతరో! పిలిపించి వానికిఁ ♦ గాంచనాదుల నిచ్చి, నీ
కాంతు దానమొసంగు మంతనె ♦ కామితం బొనగూడెడున్. 25

సత్య—మునీంద్రా! ఏమేమి! భర్తృదానమా? బాగు బాగు!

చ॥ వ్రతము లొనర్పుకాలమున ♦ వారిరుహాస్యలు శక్తియుక్తమై
క్షితిసురకోటికిన్ మణివి♦శేషధనాంబరధాన్యవాహన
ప్రతతుల దానమిచ్చిన శు♦భం బని యిత్తురుగాని, యెవ్వరేన్
బతులను నిత్తురయ్య, ముని♦నాథ! వ్రతాచరణాభిలాషమై? 26

నార—గోలా! భీతిల్లకుము. ఈ దానము నామమాత్రమేసుమీ! దానమిచ్చినభర్తను బ్రతిగ్రహీతకు భర్తయంత బరువగు ధనముఁగాని, ధనములేకున్న ధనేతరముఁగాని తూఁచి యిచ్చి పతిని మఱల గ్రహింపవచ్చు. నీయొద్ద కృష్ణునెత్తు ధనముగాని యితర పదార్థములుగాని లేనప్పుడే నీవు భర్తృదానమున్న వెనుదీయవలయు.

సత్య—మునీంద్రా! భర్తృదాన మన్న నింతమాత్రమే యగునా? ఏమో యని భయపడితిని. ఇంతియయ్యెనఁ దప్పక యొనర్చెద. ధనములకు నాకేమికొఱఁత? శ్రీకృష్ణుఁ డెందఱోదరు రాజులనో జయించి నాకుఁ దెచ్చియిచ్చిన ధనంబులు లేవా? దినమునకు రెండుబారువుల బంగారు మొసఁగుచుండు నాతండ్రి యిచ్చిన శమంతకమణి నాదండ లేదా?

నార—ఉండవచ్చునుగాని వానితోఁ గృష్ణుఁ దులఁదూచవచ్చునో లేదో, నుంతె యోజించి వ్రతంబునకుఁ గడంగుము. పిదపఁ బశ్చాత్తాపపడి ప్రయోజనములేదు.

సత్య—మునీంద్రా! నే నీ వ్రతమును జయప్రదముగా నొనర్చిన రుక్మిణ్యాదులగతి దుర్గతి యగుననియా ఇట్లు నన్ను భయపెట్ట జూచ్చెదరు? నా దగ్గరనుండు ధనముతో నొక్క కృష్ణుని కాదు, కోటికృష్ణులఁ దూఁచవచ్చును. అంత స్వల్పధనము నొరులకిచ్చిన నాకుఁ జిన్నఁదనముగుఁ గాన నా సర్వస్వమును నొసంగెద. మీ రుపదేశించిన వ్రతమువలన శ్రీకృష్ణప్రణయ ధనమెల్ల నాకు వశీకృతము కానుండ నా కితరధనంబులేల?

నార—(స్వగ) ఏమీ మూఢవిశ్వాసము! సమగ్రజ్ఞానంబునుంబోలె సంపూర్ణ మగు నజ్ఞానంబును నిర్వృతిహేతువుగదా! (ప్రకా) దేవీ! కృష్ణునిబరువు ధనముగాని, ధనేతరముగాని ముం దిచ్చి తర్వాత నీయిష్టప్రకార మొనర్పవచ్చును. అయిన శ్రీకృష్ణుని తోడఁ బారిజాతంబుగూడ నీయవలయు.

సత్య—అట్లే యిచ్చెదను. శ్రీకృష్ణుండు నాపాలిటి పారిజాత మగుచుండ నాకా తుచ్ఛపారిజాతవృక్షం బేల? ఈ ప్రశంస వదలి యింక దీనికి శుభదిన మెప్పుడో సెలవిండు.

నార—కల్యాణీ! రేపే శుభదినము. అయిన నీభర్తను దాన మెవ్వరి కీయఁదలఁచితివి? అతఁడు నేను నుడివిన లక్షణములన్నియుఁ గలవాఁడుగా నుండవలయును. మీఁదుమిక్కిలి దేవర్షి గాని బ్రహ్మర్షి గానియైన మఱియు మంచిది.

సత్య—మునీంద్రా! సర్వలక్షణసమన్వితులును, దేవర్షిపుంగవులును నగు మీరుండ నే నన్యులకిత్తునా? మీరే నాభర్తృదానమును బ్రతిగ్రహించి నన్ననుగ్రహింపవలయు.

నార—కల్యాణీ! ఈ దానపరిగ్రహణంబున నే ధన్యులలో ధన్యుఁడ నయ్యెద.

సత్య—నేనును ధన్యరాండ్ర ధన్య నయ్యెదఁగదా!

నార—నిస్సందేహముగా. అయిన నీప్రాణేశ్వరుఁ డిందుల కియ్యకొనునో లేదో; అతని యంగీకారమునకై యింకఁ బ్రయత్నింపవలయు.

నలి—దేవా! ఆ ముకుందుఁ డిందువచ్చిన నా నెచ్చెలి కిదెంతపని?

నార—ఇదే యిప్పుడే యిచ్చటికి వచ్చుచుండును. సత్యాదేవీ! తర్వాత సంతయు నీ చేతులలో నున్నది.

సత్య—మునిసత్తమా! ఆవిషయమున మీ రావంతయు సంశయింపకుఁడు. నామనోహరు నిందులకుఁ దప్పక యొప్పించెద. రేపు ప్రాతఃకాలమున మీరు వచ్చి వ్రతమును జేయింపవలయును.

నార—భద్రా! వ్రతవిధానమును మీ పురోహితుఁ డెఱిఁగినవాఁడు. అతఁడే దానిని జేయించును. నేను వ్రతమును దిలకింప వచ్చెదను. ఇఁక నేఁ బోవచ్చునా?

సత్య—అట్లే పోయిరండు. రేపుదయముమాత్రము తప్పక రావలయు.

నార—తప్పక వచ్చెద. ఆవిషయమై సందియపడకుము.

(నిష్క్రమించును.)

సత్య—నలినీ! నాయదృష్టమున నీవిధాత్మనందనుఁ డరుదెంచి నే వల చిన వరమును వాకుచ్చె, ఇఁక నట్లాచరించి కృతార్థతఁ గాంచెద. (నగలఁ గొన్నింటిఁ దీసి) ఈనగల భద్రమొన ర్పుము. కోపగృహమున కేగి కోపవేషముఁ దాల్చెద. అబల లకు వీరాధివీరులనేని లోఁబరచుకొన సమర్థము లగు సాధన ములు కోపాశ్రువులేగదా!

నలి—దేవీ! ఇందులకు మీచరిత్రమే తార్కాణము.

సత్య—నలినీ! నీవు ద్వారముకడ కేఁగి వాసుదేవుఁడుగాని, యతని వయస్యుఁడుగాని వచ్చినఁ గొంతకాలము లోపలికి రానీయక కట్టుసేయుము.

నలి—తప్పక యట్లే యొనర్చెద.

సత్య—ఇఁకఁ బోవుదము రమ్ము.

(ఇద్దరు చెలియొక నైపున నిష్క్రమింప యవనిక పడును.)

తురీయరంగము.

స్థలము: ద్వారకాపురి రాజవీధి.

(శ్రీకృష్ణుఁడు వడివడిగా ముందు నడుచుచుండ వసంతకుఁడు మెల్ల మెల్ల వెన్నాడుచుండును. నలిని యొకవంకఁ గావలి గాచుచుండును.)

వసం—నడువలేక నడుచుచుఁ డేచుచు, రొఁజుచుఁ బొట్టఁదడివికొ నుచు) వయస్యా! వయస్యా! కొంచెము మెల్లగా నడువవోయి. నాకుఁ గాళ్ళు పడిపోవుచున్నవి. రుక్మిణీదేవి పెట్టిన బూరెలు గారెలు నాకడుపులోఁ జేరి కోలాహల మొనర్చుచున్నవి.

కృష్ణ—వసంతకా! ఈవేళాకోళపుమాటల మాని వడివడిగా రమ్ము. సత్య నాదర్శనమునకై యెంత పరితపించుచున్నదో? న న్నెంత కఠినహృదయుఁ డని దూఱుచున్నదో?

వసం—ఆ సత్యాదేవి నీకై పరితపింప నేల? 'ఇష్టమైన రమ్మ్మ, లేక పోయినఁ బొమ్మ్మ' అని చెప్పి యెత్తినకాలు దించక వెడలి పోయెఁగదా?

కృష్ణ—వయస్యా! అట్లనిన నా వెంటనే రమ్మ్మని సత్యయర్థముసుమా!

వసం—పొమ్మ్మన్న రమ్మ్మనియా యర్థము? ఏమీ యీవిపరీత వ్యాఖ్యానము?

కృష్ణ—ఇట్టి విపరీతవ్యాఖ్యానమే కాముకులు కామినుల పలుకుల కొనర్పవలయు.

వసం—అట్లయిన వారిహృదయముఁ గనిపెట్టు టతికష్టమే

కృష్ణ—అందులకు సందియమా?

చ॥ ప్రమదలుగూడి చూడఁగన ♦ వారిమనోగతులెల్లఁ దేటతె
ల్లముగ స్ఫురించె నంచును ద♦లంతురుపో మగవార లౌర! స
త్యముఁ గనుగొన్న నెంతరసి♦కాగ్రణికైనను నారికేళపా
కముగద! కామినీహృదయ♦కావ్యరసగ్రహణంబు నెచ్చెలీ! 27

వసం—ఓహో! చాల విచిత్రమే.

కృష్ణుఁడు—అదిగో చూడుము. ద్వారమున నుండునది నలినిగదా! నే ననుకొనునట్లు సత్య దీనిని మనకు లోనికిఁ బ్రవేశము గలుగకుండఁ గావలి పెట్టియున్న ట్లున్నది!

వసం—అట్లయినఁ గష్టము వచ్చినదే. అయిన వయస్యా! రుక్మిణీదేవి గృహమున కేఁగినంత నీసాత్రాజితి కింత తామస మేల? అంతతో నీప్రేమ మంతమయ్యె నని తలఁచిన ట్లున్నది?

కృష్ణుఁడు—వయస్యా! ప్రేమగలవారి భ్రాంతులకు బలిష్ఠకారణములు వలయునా?

మ॥ వనజాతాంబకుఁడెల్ల కాముకమనో♦వప్రంబులం దర్థిమై
ననురాగద్రవిణంబు దాఁచి విచికి♦త్సాఖ్యప్రతీహారిఁ ద

ద్ధనరక్షార్థము నిల్పఁగా నతఁడు మిథ్యాసాధ్వసాక్రందన
ధ్వనుల నైయు సదా హితాహితవిభక్తజ్ఞానశూన్యాత్ముఁడై.
కానిమ్ము. ఈ సత్యయాటలన్నియు నిం కొకదినమే లెమ్ము.

వసం—ఇది నిజమేని నీవును నేనును గృతార్థులమే.

కృష్ణు—అట్లే యగు. అయిననుఁ బ్రస్తుత కర్తవ్య మేమి? సత్యను జేరు టెట్లు?

వసం—వయస్యా! నినుఁబోలు దక్షిణనాయకునికిఁ దెలియని యెత్తు లున్నవా?

కృష్ణు—నే నేఁగిన నలిన మఱియు బిగింపుఁ జూపు నేమో? నీవు ముందరిగి నాకుఁ బ్రవేశము లభ్యమగున ట్లొనర్పుము.

వసం—అ దెంత? అవలీలగాఁ జేసి వచ్చెద నిందే యుండుము.

[కృష్ణుఁ డేడముగా నుండును. వసంతకుఁడు నళినినైపునకుఁ బోవుచో]

నళి—(స్వగ) అమగో! కృష్ణులవారి నీడ వసంతయ్యవచ్చుచున్నాఁడు. మా దేవి యాజ్ఞాపించినట్లు వారిం చెదఁగాక! (వసంతకుఁడు తల వంచుకొని లోని కేఁగఁబోవుచో నడ్డమువచ్చి) వసంతయ్యా! ఏమిది కనులు మూసికొని పోవుచున్నావు నల్వుము. నిల్వుము.

వసం—ఓసి దాసీ! ఏమి కండకావరమే! నాబోటి బ్రాహ్మణ శేఖరు నడ్డగించెదవు?

నళి—నిన్నును నీవయస్యుని లోనికి రానీయవలదని మా దేవియాజ్ఞ.

వసం—నావయస్యుఁ డిక్కడికి వచ్చెనఁగదా!

నళి—ఏమయ్యా! అట్లనెదవు? నీయవస్యుఁడు నీ వెనువెంట లేఁడా?

వసం—ఉన్నాఁడో లేఁడో నీకుఁ గనుపడుటలేదా? ఇంతలు కన్ను లున్నవే? నావయస్యుఁ డింకఁ దన్ను దైవమువలెఁ గన్నుల నద్దికొనుచు, నడుగులకు మడుఁగు లొత్తుచుఁ బూజించు రుక్మిణీ దేవి యింటనే యుండును. కలహప్రియ యగు మీ దేవి మొగముఁగూడఁ జూడఁడులే.

నలి— ఏ మేమి? ఇది నిజ మగునా?

వసం—నిజముగా కున్న నీతో నెరసక్కెములాడవచ్చితిననుకొంటివా?

నలి—అట్లయిన నీవార్త మాదేవి కెఱిఁగించి వచ్చెద. ఇందుండుము.

(నలిని తత్తరపాటున నిష్క్రమింపఁ గృష్ణుఁడు వసంతకుని డాసి)

కృష్ణు—వసంతకా! బాగు బాగు! ఎక్కడ నేర్చితివోయీ యీటక్కరి తనము!

వసం—వయస్యా! ఇదంతయు నీతోడి సహవాసఫలమే.

కృష్ణు—(నవ్వుచు) వయస్యా! చాలుఁజాలు. రమ్ము. మనమును లోని కేగుదము.

వసం—వయస్యా! అట్లే యోగ్యముగాని యొకమాటఁ జెప్పెదఁ గోపగింపవుగదా!

కృష్ణు—వసంతకా! నీమాటలకు నాకుఁ గోపము వచ్చునా? ఏ మది?

వసం—(శ్రీకృష్ణుని చెవిలో) ఈసారి సాత్రాజితీదేవి కోపముఁ దీర్చునపుడు కాళ్ళవైపునఁ గాక తలవైపున నిలువుము.

కృష్ణు—(నవ్వుచు) వసంతకా! ఇఁక నీవేళాకోళము మాని రమ్ము.

(నిష్క్రమింతురు.)

పంచమరంగము.

స్థలకము: సత్యభామ కోపగృహము.

(సత్యభామ నగలం దాల్చక మలిన వస్త్రముం గట్టి ముసుంగు వైచికొని పరుండియుండును. నలిని ససంభ్రమముగాం బ్రవేశించి)

నలి—దేవీ! దేవీ! లెండు నేండు మొదలు మీ హృదయేశ్వరుండు రుక్మిణీదేవి మందిరముననే యుండునంట.

సత్య—(చివాలున లేచి) ఏమీ ఛీ! ఎవరే నీ కీవార్త చెప్పినది?

నలి—వసంతయ్య, దేవీ!

సత్య—ఛీ! ఛీ! నే నీవార్త నమ్మంజాలనే. శ్రీకృష్ణుండేమి? నన్నిట్లు తెరతేరకు విడనాడు టేమి? ఇది యా బ్రాహ్మణ బ్రువుని స్వకపోలకల్పనమే! నారదమునీశ్వరుం డతం డిందు వచ్చుననలేదా?

[వసంతకసహితుండై శ్రీకృష్ణుండు ప్రవేశించి సత్యభామ కన్నుల మూయు]

సత్య—ఎవరిది? (చేతులు దడివి కృష్ణుం డని గుర్తించి చేతుల విదలించికొని) నాదగ్గఱకు రాకుము. (ఎడముగాంబోయి పెడమొగముగా నిలుచును.)

కృష్ణ—సత్యా! నాప్రేమనైజము బాగుగా నెఱింగియు నీ వింత మాత్రమునకుం గోపింపవచ్చునా? చూడుము.

ఉ॥ అన్నులమిన్న! భీమసుత పార్శ్వనం దోయుంగలేక యెట్టులో
కన్నులు మూసికొంచుం దమకంబును జిక్కంగంబట్టి భీతిపై
కొన్నటు లొండు రెండు మొతుకు ల్దిని నీవిరహానలంబు నీ
విన్నందనంబుం బాప నటి వేగమ వచ్చితి నాదరింపవే! 29

నావైపునకు దృష్టిప్రసరించి వలపులోలుకు నీ చిలుకపలుకుల నాయలజడి మాన్పుము. (దండకేంగ దూరముబోవ) ఒక్కసారి నీప్రసన్నావలోకసంబుల నావంకం దేరిచూడుము.

ఆ॥ వె॥ అంతుపొంతులేని ♦ యనురాగవారాశి
దాఁట నాకు మార్గ♦దర్శకములు
గాఁ జరించు నీదు ♦ కంటికిక్కల దాఁచ
దిక్కుతెలియు టెట్లు? టెక్కులాఁడి! 30

వసం—బహువల్లభత్వము నా పగవానికైనను వలదుసుమా! (నలిని తోడ నెడముగాఁ బోయి నిలుచును.)

కృష్ణు—సత్యా! మనోవాక్కాయకర్మంబుల నిన్నుఁదక్క నే నన్య కామినులఁ గామించువాఁడనా? మెఱమెచ్చులకు వారి నించుక గారవముతోఁ జూచెదఁగాక! నిక్కముగా నిన్నే ప్రేమించువాఁడ నని మఱచితివా?

సత్య—కుటిలజనశిరోధీ! ఈ నయగారపుఁ బలుకులు, నీ తెచ్చికోలు వలపులు నీకు వెన్నతోఁ బెట్టిన విద్యలుగదా!

ఉ॥ తల్లియుఁ దండ్రియును గురుఁడు♦దైవము బాదుగు మిత్రుఁడు న్మనో
వల్లభుఁ డొక్కఁడే యని స♦పర్యలఁ బ్రేముడిఁ జేయుచుండు న
న్నెల్లరుఁ జూచుచుండ నటు ♦ వెల్లిదముం బచరించి యంతఁబో
కల్లరిఁ జేయ వచ్చితివె! ♦ యాత్మసతిప్రణయైకవంచకా! 31

కృష్ణు—నీవు నన్నెఱుఁగనట్లు పల్కెద వేల? నేను నీ దాసుండను గానా? దాసులపై కోపము దండముతో సరి. ఇదుగో నీకు మ్రొక్కెద. నన్ననుగ్రహింపుము.

(దండ కేఁగి మోఁకరింపఁబోవ)

సత్య—దూర ముండుము. చాలుఁజాలు, నీ మృషోక్తులు. నిన్ను నీ దాస్యమును నమ్మి చెడితిని.

మ॥ ఇఁక నీగీచినగీటుదాట నని యె♦న్నోసార్లు నాదండ ని
చ్చకముల్ నచ్చఁగఁ బల్కిపల్కి తుద కా♦చందాన స్వస్త్రీలలో
నెకసక్కెంబులపాలుచేసి యిటు రా♦నేలా? యొకేసారి కు
త్తుక ఖండించి సపత్నులం గలిసి సం♦తోషింపఁగా రాదొకో! 32

కృష్ణ—ప్రేయసీ! ఇట్టి కఠినోక్తులు నాయెడఁదగునా? ఇంకనైన నీప్రణయకోపంబు వదలి నీవు సుఖించి నన్ను సుఖింపఁజేయుము. ఈ వసంతర్తువున నిట్టి ప్రణయకోపము ప్రాణాంతక మగు. అదే యాగవాక్షమార్గమునఁ జూడుము.

తే॥ గీ॥ ప్రణయకోపమ్ము విడకున్నఁ ♦ బ్రాణహాని
తథ్య మని దంపతులకు మా♦ధవుఁడు దెలుపఁ
బత్రములసుమాక్షరముల ♦ వ్రాసికట్టెఁ
బాదపోపశాఖలసూచె ♦ ప్రకటనముల. 23

(చుబుకము నిమురఁబోయి విదల్పఁబడి) ప్రేయసీ! ఇంకను నీ మాఢ్యమేనా? నామాట విని, తర్వాత—

సత్య—నీమాట వినియే నే నీయవస్థకు వచ్చితిని. ఇంక నన్ను విడిచి పోయి నిన్ను భక్తితోఁగొల్చు పడతుల ననుగ్రహించి గొంతుఁగోయుము. నీకింక నాప్రేమ మెందులకు? (చెవుల వ్రేళ్లుంచుకొనును)

కృష్ణ—ప్రియా! ఇంతవఱకు నే నప్పుడప్పుడు చూపుచున్న యుదాసీనతకుఁ గారణము లేకపోలేదు. నాకు నీయందలి ప్రేమ మగణ్యము, అనిర్వాచ్యము, అఖండము. (సత్యభామ సంశయము సూచించును.) ఇందులకు నాయంతరాత్మయే సాక్షి. వలపులు హృదయైకసాక్షికమ్ములు గాన నే నింతకంటె నేమి నుడువఁగలను?

సత్య—నీచర్యలో—

కృష్ణ—నాచర్యలన్నియు నాకు నీయెడఁగల ప్రేమకు సూచకములే.

సత్య—అవునవును. నన్నుఁ దిరస్కరించుటగూడ నీప్రేమసూచకమే యగునా?

కృష్ణ—నిస్సంకోచముగా, అసంతోష మభ్యుదయమున కాలవాలము గదా! ఈరహస్యముం గనుంగొని నీకు నేఁ జూపఁగోరి నప్పుడప్పుడు సపత్నులం దనురక్తునట్లు నటించి యసంతుష్టిఁ గలిగించి

నిజంబుగా నీచేత వరముల నడిగించుకొని సంతసమందఁ దలఁ
చుచుండు. నిన్ను సంతసపెట్టఁ దలఁచుచుండు.

మ॥ నిరతంబుగా భవదీయకింకరుఁడనై ♦ నే నున్న నీ వంతతోఁ
బరితృప్తిఁగని నన్నుఁ గేవరములం ♦ బ్రార్థింప వేమో యటం
చరవిందాక్షి! సపత్నులం దనిపి నీ ♦ కందం దసంతుష్టిఁ జే
కుఱఁగాఁ జేసి వరంబు లీఁదలఁతు సం♦కోచంబుఁ బోనాడుమా!

సత్య—(దండ కరిగి) నాథా! ఇది విశ్వసనీయమా? నిక్కువమా?

కృష్ణు—చేలా! నిక్కువము గాకేమి? పారిజాతలతాంతవృత్తాంత మించుక స్మరింపుము. వలచినసతి కోరినవరము లొసఁగి సతిని దనిపి తాను దనియుట పతిధర్మము గాదా!

సత్య—అయిన మీరు నాచే వరముల నడిగించుకొనుటకా యిట్లొనర్చునది?

కృష్ణు—సత్యా! అంత నమ్మకము లేకున్న నిప్పుడొక వర మడిగి పరీక్షింపరాదా?

సత్య—(స్వగ) ఇఁక నా నోముఁ జేసిన ట్లొనర్చెద. (ప్రకాశముగా—చేఁబట్టి) అట్లే కానిండు.

ఉ॥ ఇంతకుమున్నె నారదము♦నీశ్వరుఁ డిచ్చటి కేఁగుదెంచి, నా
చెంతకు నేఁగుదెంచి చెలఁ♦గి చెప్పె, వ్రతం బొకఁ డాచరింపు మ
త్యంతశుభావహం బగు న♦టం చటు సేయుఁగ నీదుసాయ మొ
క్కంతయు నవశ్య మౌ నను మ♦హాత్మ! దాని నొనర్తె? చెప్పుమా.

కృష్ణు—సత్యా! నారదుఁడు వ్రత ముపదేశించియుండ, నీవు దాని నల్పముండ నాసాయమునకు సందియపడనేల? చెప్పుట కాలస్యముగాని, చేయుట కాలస్యము గలుగఁబోదు.

సత్య—హృదయేశా! నారదుఁడు నన్నుఁ బుణ్యకవ్రత మాచరింపు మనినాఁడు. దాని విధానమును మీ రెఱుఁగుదురా?

కృష్ణు—ప్రేయసీ! నిరంతరనారీవిహారసంసక్తచిత్తుండ నగు నా కా

వ్రతవిధాన మెట్లెఱుకపడును? అదెట్టిదైనను త్రికాలవేది యగు నారదమహర్షి నుడివినది కాన నవశ్యకర్తవ్యంబు.

సత్య—ప్రాణవల్లభా! అందుల కొఱకదాన మావశ్యకము. దానిని వేఁడ వెనుదీయుచున్నదాన.

కృష్ణ—ఏ మది? ధనములా? ధాన్యములా? నగలా? హర్మ్యములా? మణులా?

సత్య—అవి కావు. మీయనుగ్రహమునఁ దండతండములుగా నయ్యవి నాదండ లేవా?

కృష్ణ—ఇం కేమి వలయు? దాసదాసీజనంబులా? రాజ్యములా?

సత్య—కావుకావు. ఇంకను నూహింపుఁడు.

కృష్ణ—అయిన నద్దియో నీవే నుడువవలయు. నా కేమియు దోఁచు టలేదు.

సత్య—మీరు దాని నూహింప లేమని యొప్పుకొనిరిగదా? అట్లయిన దగ్గరకురండు. చెవిలోఁ జెప్పెద. (కృష్ణుఁడు రాఁ జెవిలో) భర్తృదానముసుడీ!

కృష్ణ—సత్యా! ఏమి దానము? భర్తృదానమా! నీప్రేమ మింతమాత్రమే యగునా?

చ॥ 'అసదృశరాగమొప్ప భవదంఘ్రిసరోజయుగంబుఁ గొల్తు నా
కసువులుగల్గునందనుక' నంచు వచించియు నిట్టు లన్యుకై
వసమొనరింపఁజూచెదవు భామరొ! నాపయిఁ బ్రేమమాసెనో,
విసుగుజనించెనో, మదికి వెక్కసమయ్యెనో నాచరిత్రముల్?

సత్య—ప్రాణేశా! అట్టిదసంభవ మని మీరుఁ దెలియదా? మీపుణ్యానురాగైకాస్పదనుగా నీవ్రతము నాచరింప నిశ్చయించుకొంటి వ్రతాంతమున మీదాన మావశ్యక మఁట!

కృష్ణ—సత్యా! ఇది వింతవ్రతముగా నున్నదే! సన్నెవరికి దాన మియ్య నిర్ణయించితివి?

సత్య—ఎవరికో యననేల! మిమ్ముల నిరంతరముఁ గొనియాడు నారద మునీంద్రునికే.

కృష్ణ—ఓహో! నారదునకు నన్ను దాన మిచ్చెదవా? సత్యా! నేను నీదాస్యము ననాయాసముగా నొనర్పగలనుగాని, యీ జడదారి దాస్యము నొనర్పఁగలనా!

సీ॥ కస్తూరికాతిలక•మ్మును బోనాడి
యూర్ధ్వపుండ్రంబుల • నుంచుమనునొ?
మౌక్తికహరినీల•మణిహారముల మాని
తులసిపేరుల మెడఁ • దొడుగుమనునొ?
పీతాంబరంబును • వీడ్కోలుగావించి
కాషాయవస్త్రంబుఁ • గట్టుమనునొ?
లలనామణీసంగ•లౌల్యంబు విడనాడి
సంయమివ్రతమును • సలుపుమనునొ?
తే॥ గీ॥ యింక నేమి వల్వదనునొ? • యేమి సేయు
మనునొ? యీ కలహాశనుఁ • డాత్రిలోక
గమనుఁ డసంయమీంద్రుండు • కలికి! యతని
వశము ననుఁ జేయుఁగా నీకుఁ • బాడి యగునె? 37

సత్య—మనోహరా! మి మ్మాతనికి దాస్య మొనర్ప నిత్తునా? దాన మొనర్చిన యుత్తరక్షణమె మిమ్ముఁ బ్రతిగ్రహింపకున్న నే జీవింపఁగలనా? మీ కింతమాత్రము తెలియదా?

కృష్ణ—సత్యా! తెలియక కాదు. పరిహాసమున కట్లంటి. సంశయింపక నీయిష్టానుసారము దానమిచ్చి నీ మనోరథంబు నీడేర్చుకొనుము.

సత్య—నాథా! నీబోటిపతులుగదా, సతులపాలిటి పారిజాతములు! దానానంతరమున నారదమహర్షికి మీ యెత్తు ధనముఁగాని, ధనేతరముఁగాని యిచ్చి మిమ్ము మఱల గ్రహించెద.

కృష్ణ—ప్రేయసీ! నన్నుఁ దూఁపగల ధనము నీకడ నున్నదిగదా!

ఉ॥ వ్రాసిన నన్నుఁ దూపఁగల • ద్రవ్యము లేకయ పుణ్యకవ్రితో
పానన నుం గడంగ, నెకఁ • బోటు నెపమ్మున నీకు నాకును
న్రోసము వచ్చుఁ గాన మును • ముందుగ నెమ్మది నుంత యోజనం
జేసి కడంగుమీ వ్రతముఁ • జేయ సరోరుహ పత్రలోచనా! 38

సత్య—నాథా! నారదమహర్షింబలె మీరును నాకడ నుండు ధన ధాన్యాదిసంభారపరిమాణ మెఱుంగక నట్లాడెద రేల? ఇందులకు మీ రావంతయు సంశయింపకుఁడు.

కృష్ణు—సత్యా! నారదుఁడుగూడ నీ ధనపరిమాణముంగూర్చి సంశయించెనా?

సత్య—అతఁ డజ్ఞానవశంబున నట్లాడె. పోనిండు. ఇంక నూరిలోఁ బిలువ నెవరిఁ బంపుదము.

కృష్ణు—మన వసంతకునిఁ బంపుదము. వసంతకా! నీ వేఁగి యీయూరి బ్రాహ్మణ్యమును భర్తృదానవృత్తాంతముఁ దెల్పక తేపటి వ్రతమునకుఁ బిలిచి వచ్చెదవా?

వసం—తప్పక పిల్చివచ్చెద. తేపు నాకు భూరిసంభావన నీయవలయు సుమా!

కృష్ణు—అట్లే. పోయి రమ్ము. (వసంతకుఁడు నిష్క్రమింప)

సత్య—నలినీ! నీవేఁగి ముత్తైదువలఁబిలచి రమ్ము. (నలిని నిష్క్రమింప)

కృష్ణు—సత్యా! నాతలిదండ్రుల, నన్నదమ్ముల, నీసపత్నులమాత్రి మాహ్వానింపకుము. వా రీదానమున కడ్డు పడెద రేమో?

సత్య—నాథా! బ్రాహ్మణ్యమును దక్క బంధువర్గమును బిలువఁద లఁపలేదు. ఇంక లోనికేఁగి తేపటి వ్రతమునకు వలసిన కార్య సన్నాహ మొనర్తుము రండు.

కృష్ణు—ప్రేయసీ! ఆవసంతకుఁడు బ్రాహ్మణుల నాహ్వానించుటయుం దెట్టి వికటచేష్టలొనర్చునో యని నామనంబు కళవళపడుచున్నది.

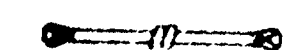
సత్య—హృదయేశా! ఏ మొనర్చిన నేమి? మీ ప్రేమాంబువృష్టి నాయెడ వెల్లివిరియుచుండ నా కొండు భయావహం బగునా?

కృష్ణు—గోలా! నీకు శంకలన్నియు ఱేపటితో నిర్మూల మగు. అంతట నీవు ధన్య వయ్యెదవు.

సత్య—నిక్కముగా ధన్య నయ్యెద. ఇదంతయు నారదమునీంద్రుని యొక్కయు మీయొక్కయు ననుగ్రహఫలమే గదా! ఇఁక రండు. లోని కేఁగుదము.

కృష్ణు—(స్వగ) ఱేపు సత్య నిక్కముగా ధన్యయగుఁగాని, తా నను కొనునట్లు కాదు. (ప్రకా) సత్యా! రమ్ము.

(నిష్క్రమింప యవనిక పడును.)

శ్రీకృష్ణతులాభారము

తృతీయాంకము

ప్రథమరంగము.

స్థలము: సత్యభామ శుద్ధాంతము.

[శ్రీకృష్ణుఁడు పట్టువస్త్రములఁ దాల్చి యాసీనుఁడై యుండ వసంతకుఁడు దండ నిల్చియుండును.]

కృష్ణు—వసంతకా! ఈ ప్రసంగమును తులాభారమును గూర్చి యెవ్వరితోఁ నుడువలేదుగదా!

వసం—వయస్యా! అన్నియు స్త్రీలోను రెండుమూఁడుకల్లలాడి తప్పించుకొంటిని గాని, కాని—

కృష్ణు—వయస్యా ఏమట్లు సంశయించుచున్నావు? ఎవ్వరితోనైనఁ జెప్పితివా యేమి?

వసం—పరులతో నెవ్వరితోడను గాదు. మాయింటియాపెతోడనే. దానికడ నాబొంకులు చిల్లిగవ్వ కొఱకు రాలేదు. అదిగుచ్చిగుచ్చి యడిగి కనుగొనలేక గుట్టుబయటఁబెట్టినఁగాని భోజనముఁ బెట్టనన్నది. అప్పుడు విధిలేక చెప్పవలసివచ్చె. చెప్పినప్పటినుండి తానుగూడఁ బుణ్యకవ్రతము సల్పెద నని పట్టుపట్టె.

కృష్ణు—వసంతకా! సభార్యకుఁడ నేఁడు పుణ్యకవ్రత మొనర్చునా యేమి?

వసం—అదియు, సత్యాదేవియు నెచ్చెలులు. ఒకయూరుననే చదివిన వారు.

కృష్ణ—తరువాత నేమి జరిగినది ?

వసం—నే నప్పుడు సరే యని యంగీకరించితిని. కాని మఱల, నన్ను దాన మొనర్చి, నీ పేరు లేని ప్రతిబంధము పెనిమిటి తొలఁగి పోయినదే చాలు నని గ్రహింపదేమో ? ఎవరికి దాస్య మొనర్పవలసివచ్చునో యని యుదయముననే వ్రతమునకు సన్నాహ మొనర్చితచ్చెద నని నీకడకుఁ బరుగెత్తి వచ్చితి.

కృష్ణ—వయస్యా ! నీ భార్య మనగుట్టు బయటఁ బెట్టునా ?

వసం—అందులకు సందియ ముండదనియే నాయభిప్రాయము. సము ద్రమునైన నీఁదవచ్చుఁగాని దానినోరుమూయఁ దరము గాదు.

కృష్ణ—పోనిమ్ము. దాన మన కగు కొఱఁతయేమియు లేదు. (నారదు గానము వినఁబడ) అదిగో నారదుఁడుఁ గూడ వచ్చుచున్నాఁడు. నీవు లోనికేఁగి సర్వము సిద్ధముగా నొనర్పుము. నేనునునారదుఁ డును క్షణములో వచ్చెదము.

వసం—అట్లె యొనర్చెద. (వసంతకుఁడు నిష్క్రమింప, నారదుఁడు ప్రవేశించి)

నార—దేవదేవా ! పురాణపురుషా !

శా॥ విన్నంజాలదె మీ కథావళుల, మీ వేదాంతసద్గోష్ఠియుం
దున్నంజాలదె, మీభవాపహరసారోపాస్యరూపంబుఁ గ
న్గొన్నంజాలదె, మీజగన్నుతమహాగూఢార్థనామంబుఁ బే
ర్కొన్నంజాలదె ముక్తిగోరునతఁడో గోపాలచూడామణీ ! 39

కృష్ణ—నారదా ! నీ భక్తి కెంతయు సంతసించితి. నీమనోభీప్సితంబుఁ గనుగొంటి. అది నేఁడే యీడేరును. సత్య ప్రేమను భక్తిగా మార్చ నెంచి నేనే దీని నంతయుఁ బన్ని నిన్నుఁ గారణమా త్రుఁగా నొనర్చితి. శచీదేవి కసంతుష్టిఁ గల్పించినది నీకుఁ

ద్వితీయరంగము.

స్థలకము—దానమంటపము.

[శ్రీకృష్ణుఁడు సత్యభామయు సుస్నాతులై పట్టువస్త్రంబులఁ దాల్చి సర్వాలంకృతులై సుమదామముల ధరించియుందురు. సత్యభామచే గర్గుండు వ్రతముఁ జేయించుచుండును. నారదుఁడు ప్రక్కన నాసీనుఁడై యుండును. వసంతకుండు నలిని బ్రాహ్మణులు ముత్తైదువులు చుట్టుప్రక్కల నాసీనులై యుందురు. ఒకతుల కట్టబడియుండును.]

గర్గ—సాత్రాజితీదేవి! వ్రతము ముగిసినది. ఇంక దానంబులు నిల్చి యున్నవి. మున్ముందు భర్తృదాన మున్నది. దాని నుపక్రమింతునా?

సత్య—ఆర్యా! అట్లే కానిండు.

గర్గ—సభాసదులారా! ఈనోమునోచు నారీమణులు తమప్రాణేశ్వరుల నొకవిశిష్టవంశజుండును, సద్వ్యయనసంపన్నుండును, శాస్త్రవేత్తయు, శాంతిదాంతిసమన్వితుండును, శుభాకారుండును. శిష్టాచారవిభూషణుండును నగు తాపస పుంగవునకు దానమొసంగవలయు. తర్వాత నాప్రతిగ్రహీతకు శక్తిప్రకారంబు భర్తను దులఁదూఁచఁగల ధనమునేని ధనేతరమునేని యొసంగి మరల భర్తను గ్రహింప నగు. ఆదాన మిప్పుడొనర్ప వలసి యున్నది. ఆదానపరిగ్రహణంబునకు మీలో నెవ్వరేని పాత్రులున్నఁ దెలుపఁగోరెద.

వసం—(ఒక బ్రాహ్మణుని దండఁజేరి) అప్పయదీక్షితులూ! మీపేరుఁ జెప్పి మీ కాదాన మిప్పింతునా? మీశుభాకారము నిర్వర్ణనీయము గదా!

అప్ప—వసంతకా! నలుగురిలో నాపరువుదీసితివా, యొక చెంపకాయ తీసెద. భద్రము!

తత్త్వము నెఱిఁగి భక్తిమహాత్త్వ మెఱిఁగి
పరమధామంబుఁ గాంతురు బ్రహ్మతనయ!

నారద—దేవా! ఏతద్విపన్మాహాత్మ్యశ్రవణంబున నెంతయు ధన్యుండ నైతి.

కృష్ణ—నారదా! ఎల్లరు దీని గ్రహించి ముక్తిఁ గాంతురుగాక! ఇఁక దానమంటపమున కేగుదము రమ్ము. (నిష్క్రమింతురు.)

ద్వితీయరంగము.

స్థలము—దానమంటపము.

[శ్రీకృష్ణుండు సత్యభామయు సుస్నాతులై పట్టువస్త్రంబులం దాల్చి సర్వాలంకృతులై సుమదామముల ధరించియుందురు. సత్యభామచే గర్గుండు వ్రతముం జేయించుచుండును. నారదుండు ప్రక్కన నాసీనుండై యుండును. వసంతకుండు నలిని బ్రాహ్మణులు ముత్తైదువలు చుట్టుప్రక్కల నాసీనులై యుందురు. ఒకతుల కట్టబడియుండును.]

గర్గ—సాత్రాజితీదేవి! వ్రతము ముగిసినది. ఇంక దానంబులు నిల్చియున్నవి. మున్ముందు భర్తృదాన మున్నది. దాని కుపక్రమింతునా?

సత్య—ఆర్యా! అట్లే కానిండు.

గర్గ—సభాసదులారా! ఈనోమునోచు నారీమణులు తమప్రాణేశ్వరుల నొకవిశిష్టవంశజుండును, నధ్యయనసంపన్నుండును, శాస్త్రవేత్తయు, శాంతిదాంతిసమన్వితుండును, శుభాకారుండును. శిష్టాచారవిభూషణుండును నగు తాపస పుంగవునకు దానముసంగవలయు. తర్వాత నాప్రతిగ్రహీతకు శక్తిప్రకారంబు భర్తను దులందూంచంగల ధనమునేని ధనేతరమునేని యొసంగి మరల భర్తను గ్రహింపనగు. ఆదాన మిప్పుడొనర్ప వలసియున్నది. ఆదానపరిగ్రహణంబునకు మీలో నెవ్వరేని పాత్రులున్నం దెలుపంగోరెద.

వసం—(ఒక బ్రాహ్మణుని దండం జేరి) అప్పయదీక్షితులూ! మీపేరుం జెప్పి మీ కాదాన మిప్పింతునా? మీశుభాకారము నిర్వర్ణనీయము గదా!

అప్ప—వసంతకా! నలుగురిలో నాపరువుదీసితివా, యొక చెంపకాయ తీసెద. భద్రము!

వసం—(పరుగెత్తి వేసోక బ్రాహ్మణుని సరస కేఁగి) చ్యవనులుగారూ! మీ కిప్పింతునా ?

చయ—వసంతకా ! నీ కోఁతి మాటల మానుము. నా దక్షిణలో నీకు సగ మిత్తును లెమ్ము.

సోమయాజు—ఆర్యవర్యా ! ఈ విషయమున సందియ మందనేల ? మీరు నుడివిన సర్వలక్షణంబులకును లక్ష్యంబైన నారదమునీంద్రునకంటె నిట్టి యుత్తమదాన పరిగ్రహణంబునకుఁ బాత్రు లెవ్వ రుందురు ? కావున నా దేవర్షి చంద్రుండే యీదానంబుఁ గొన నర్హుండు.

గర్గ—సభాసదులారా ! ఇంక నేమేని భిన్నాభిప్రాయములు గలవా? (కొంతకాల మూరకుండి) ఇఁక మీ మౌనమునే పూర్ణాంగీకారసూచకముగాఁ గైకొని నారదునకు శ్రీకృష్ణుని దాన మిప్పించెద.

నార—ఆర్యులారా ! ఈ యుత్తమదానము నా కీయ మీ రంగీకరించి నందులకెంతయు మీకుఁ గృతజ్ఞుఁడను. ఈ దాన పరిగ్రహణంబున నే నెంతయు ధన్యుండ నగుదును. దానాంతరము శ్రీకృష్ణుఁ దులఁదూఁచు సంభార మిచ్చిన మఱల సత్యాదేవి కతని నొసంగెద !

గర్గ—దేవీ ! ఈపుష్పహారంబు శ్రీకృష్ణుని చేలాంచలమునకుఁ గట్టి యా పారిజాతవృక్షంబునకుఁ గట్టుము. ఆవృక్షంబునుగూడ దాన మొనర్ప నెంచితివిగదా ?

[సత్యభామ పుష్పహారముఁ గైకొని కృష్ణునిదగ్గరకు వ్రీడాకుల చిత్తయై రాఁ గృష్ణుఁడు నవ్వుచు లేచి తన చేలాంచలమును సత్యచేతి కందిచ్చు]

కృష్ణ—

మ॥ నవలా ! సిగ్గిల నేల? యీవ్రతవిధానం బీదృశంబౌట, లో
న విచారింపక నన్నొసంగి మఱలన్ వైళంబుగా నీముని

పరివరుం డాడినయట్లు నాబరువు ద్రవ్యం బిచ్చి కైకొంచు, బాం
ధవవర్గంబుల వన్నెవాసిఁగనుమా తారార్క-చంద్రంబుగాన్.

(సత్యభామ పూలహారముతో శ్రీకృష్ణుని పారిజాతవిటపంబు నకుఁ గట్టును.)

నార—(లేచి) (స్వగ) ఆహా! ఏమీ దేవదేవుని విచిత్రవర్తనము! నాఁడు బలిని గట్టినవాఁడు, జితేంద్రియులఁ దపోధనుల మానసాలానబంధమున నేనిఁ గట్టఁబడనివాఁడు నేఁ డొక యబలచేఁ బారిజాతవృక్షంబున కొకపూలదండచేఁ గట్టం బడియె. ఈ మహామహునిచర్యలు దుర్గూహ్యంబులుగదా!

గర్గ—దేవీ! ఇంక నారదునకు నీ ప్రాణేశు ధారవోయుము. నారద మునీంద్రా! ఇటు రమ్ము. (నారదుఁడు రాఁ బాదములఁ గడిగించి సత్యచేతులలో నీరువోసి శ్రీకృష్ణుని చేతులగుండ నారదుని చేతులలో "తుభ్య మహం సంప్రదదే నమో నమః" అని చెప్పించి విడిపింపఁజేయును). మునీంద్రా! ఇఁకఁ బారిజాతంబును శ్రీకృష్ణుఁడును నీవి.

నార—ఆహా! ఎంత కృతార్థుఁడనైతి?

ఉ॥ ఏమితపం బొనర్చి జనియించినవాఁడనొ, నేఁడు సత్యభా
మామహిళావ్రతంబున సమంచితరీతిఁ బ్రతిగ్రహించితిన్
గామితసిద్ధిదాయకుని, ఖండితదుష్టనిశాటు, సర్వమ
ర్త్యామరపూజితాంఘ్రి నఖిలాఘవిదూరు, ననంతు, నచ్యుతున్.

గర్గ—దేవీ! ఇఁక బ్రాహ్మణులకు దక్షిణతాంబూలము లొసఁగ వచ్చునా?

సత్య—ఆర్యా! ముందు తులాభారము జరుపఁగూడదా?

గర్గ—దానిని పిమ్మట జరిపెదను. నలినీవసంతకులారా! ముత్తైదువులకు బ్రాహ్మణులకు దక్షిణతాంబూలము లొసంగుఁడు. (నారదుఁడు శ్రీకృష్ణుని సుమదామమునఁ బట్టుకొని యెడముగా నిలువ, నలినీవసంతకులు దక్షిణతాంబూలాదు లొసంగుదురు. బ్రాహ్మణులు దక్షిణం గొని తమతృప్తిని వెల్లడిఁ

జేయుదురు. బ్రాహ్మణులందఱు లేచి నిలుచుందురు. సత్య కృష్ణునివంకఁ జూచుచుండును.)

నార—భూసురులారా! ఉండుఁడు. తులాభారముఁ దిలకించి పొండు. దేవీ! ఇఁకఁ దులాభారమున కుపక్రమింతమా?

సత్య—సత్వర మట్లొనర్పుము.

గర్గ—మునీంద్రా! శ్రీకృష్ణునిం దోడి తెమ్ము.

నార—అట్లే. దేవా! రమ్ము. (కృష్ణుని బూలదండతోఁ బట్టి తెచ్చి తులలోఁ గూర్చుండఁబెట్టి) దేవీ! ఇఁక నీవిభుని దూఁపఁగల పదార్థములఁ దెప్పింపుము.

సత్య—నళినీ! నాపి గొలికవాఁడు సొమ్ములఁ దెచ్చియుంటివే. వాని నీత్రాసునం దుంచుము. వసంతకా! నీవు నళినికి సాయమొనర్పుము. (నళినీవసంతకులు సొమ్ములఁ ద్రాసునవైవఁ ద్రాసు కదలకున్న) త్రాసు కదలనే లేదా? ఏమిది? నామిగిలిన యాఱునాల్పు నగలను దెచ్చివేయుఁడు (అట్లొనర్చినను ద్రాసు కదల కున్న) ఏమిది? త్రాసు మోయునంత బరువిడినను యింతా కంతయేని కదలకున్నది. (త్రాసుఁ జూచి) వసంతకా! నీకీ త్రాసునం దేమైన లోప మగుపడుచున్నదా? చూచి చెప్పుము.

వసం—(ఇటు నటు త్రాసును బరికించి) ఇం దేమియు దోసము నాకుఁ గనఁబడుటలేదు గాని యేదో మోసముమాత్ర మున్నది. లేనిచో నింతబరువు మానవమాత్రుఁ డుండునా? ఇంకను బ్రయత్నింపుము.

సత్య—అట్లు తప్పక యొనర్చెద. నళినీ! నీవు నాఁటిల నేఁగి శ్యమంతక మణి యొసఁగిన బంగారము నంతయుఁ దెప్పించి వేయించుము. దానితోఁ ద్రాసు తప్పక కదలవలయు. (అట్లొనర్చినను ఫలములేకున్న) అక్కటా! ఇ దేమి మాయ? మునీంద్రా! నామనోవిభుండు నిక్కముగా నింతబరు వున్నాఁడా?

నార—దేవీ! నాకుమాత్ర మేమి తెలియును? అతఁ డెంతబరువో యతనికే తెలియావలయు.

సత్య—చెలిని! నాప్రాణేశునకు పరరాజులఁ గొట్టి తెచ్చి నా కిచ్చిన ధనమంతయుఁ దెచ్చి త్రాసున వేయుము. ఇదేమో చిత్రముగా నున్నది! (ముల్లు కొంచెమైనను త్రాసు కదలకుంటఁ గాంచి) అక్కటా! నా యింటనున్న ధనమునంతయుఁ ద్రాసున నైచితిని. కాని తుల యించుకయేని కదలలేదు, ఇంక నేమి సేయుదు? ఇట్టి విపరీత మెందైనఁ గలదా?

క॥ చిరకాలపరిచయంబున
బరువెక్కినదియును లేదు ♦ ప్రాణేశ్వరుఁ డం
చలమున [illegible] బిగిఁ
గరిమంబు బరువయ్యె నిఁకఁ ♦ గార్యం బెదియో?

కృష్ణు—సత్యా! ఏమనుకొన్నావు? నీయింటనున్న ధనమంతయు నిక్కముగా [illegible] ప్రేమ యగునా?

సత్య—నాథా! నిక్కముగ మా యింటనున్న ధనమంతయు నిదియే. ఇంక మిగిలినదేమియు లేదు.

కృష్ణు—సత్యా! అట్లయిన నేనిఁక నీకొరకు బోయిన గావలసిన దేనా? [illegible]?

ఉ॥ నాకడ మీరు నగ్రహము ♦ [illegible] ధనరాసులు తెచ్చి [illegible]
చేకుఁడయుండ మీ [illegible] ♦ [illegible] టదెంత యాంచ హే
వాకము మీరఁ జేసి వసిఁ ♦ [illegible] జేయుకుండ, నా
కాకుల పాటుఁ [illegible] ♦ నా? తగునా మగనాలి కీ గతుల్? 6

సత్య—ప్రాణప్రియా! మీ మిమ్మిబడ దారినుండి ప్రతిగ్రహించు ప్రయత్నము నెవ్వరికైన పనికొనునా? కొంచె మోపికపట్టుఁడు. (నారదునివంకఁ దిరిగి) మునీంద్రా! ధనముచే నలవి గాని యెడ, ధనేతరముచే నా హృదయేశుఁ దూఁచి కైకొన వచ్చుఁగదా!

నార—దేవీ! సాధ్యమయిన నట్లే యొనర్పవచ్చును.

సత్య—నలినీ! మనమందిరమునఁగల ప్రతిపదార్థమును దెచ్చి తులయం దుంచుము. (అట్లొనర్చినను బ్రయోజనము లేకున్న) మునీంద్రా! ఇం దేదో తంత్ర మున్నది. లేకున్న నానాథుఁ డేమి? ఇంత విపరీతబరువు వుండు టేమి?

నార—దేవీ! ఇంత బరువా? ఆ భార మెవరి కెఱుక?

తే॥ గీ॥ అండపిండవేధాండసమూహము లెల్ల
గుప్తగతి బొజ్జలో నుంచుకొన్నయట్టి
తోయజాక్షుని తాఁ దులఁ దూఁపఁగలవె
ధనముల ధనేశ్వరమ్ములఁ దరళనయన! 7

సత్య—మునీంద్రా! నన్నిప్పుడు వ్రతమొనర్పఁ బురికొల్పి యిప్పు డీ మాటాడఁ బాడి యగునా! అప్పుడే యితఁ డింతబరువు వుండు నని చెప్పరాదా?

నార—దేవీ! నేఁ జెప్పితినిగాని నీవు దానిఁ దెలిసికొననైతివి. ఈ శ్రీకృష్ణుండు మెట్టినుగం డని యెంచితివి గాని ప్రకృతిస్వరూపుం డని యెఱుఁగవైతివి. దానికి నే నేమందును?

సత్య—నామనోహరుఁ దులఁదూఁపలేని సంభారము లేవియో నీయభీష్టమగు వస్తువును గైకొని నానాథుని నాకిచ్చి పొమ్ము. అతనితో నీ కేల? ఇదిగో నీ శ్యమంతకమణిఁ గొమ్ము.

నార—దేవీ! నాకు శ్రీకృష్ణుఁ దులఁదూఁచినదియే వలయు. ఇతరములు నా కుపేక్ష్యంబులు. నీ వట్లు నిలుపలేకున్న నీతని విపణివీథికిం గొంపోయి యెవరికైన నమ్మెద. నాబోటి భిక్షాటునకు, దేశాటునకు నీ మహాత్ము భరింప శక్యమా?

సత్య—ఏ మేమీ? నాభర్తను సంగడిఁ బెట్టి యమ్మెదవా? అక్కటా! నారదా! ఇ దేమి వెఱ్ఱితనము? నీవు మాకు శ్రేయస్కామి వనుకొంటిఁగాని మా సవతి హితైషి వని తెలియనైతిని. మేఁక వన్నె పులి వని యెఱుఁగనైతిని. నిన్ను నమ్మి మోసపోయితిని.

చ॥ పతి నొక పూజనీయగుణ◆వార్థికి దాన మొసంగి, పుణ్యక
ర్మితమొనరింతువేని ఫల◆మంత మగుఁ భవదీయవాంఛితం
బతివరో! యంచు ము న్బలికి ◆ యట్లొనరించినయంత నన్ను నీ
వితమున ధాత్రపుత్రి! విల◆పింపఁగఁజేసెద వేటిన్యాయమో? 7

నార—కృష్ణా! ఈమాటలతో నేమి లాభము? లెమ్ము. అంగడివీధి కేఁగుదము. (కృష్ణుఁడు లేవఁబోవుచో)

సత్య—ఉండుఁడు. (మంగళసూత్రముఁదక్క మిగిలిననగలన్నిటిఁ దీసి తులయందు వైచినను లాభములేకున్న) నలినీవసంతకులారా! బ్రాహ్మణులారా! ఊరక చూచుచుండెద రేమి? మీమీ నగల నాణెములఁ ద్రాసున వేయుఁడు. అట్లైనను నానాథుఁడు నాకుఁ దక్కునేమో. (నలిని నగలను వసంతకాదులు పై వస్త్రములను దక్షిణతాంబూలములను నైవఁ ద్రాసు కదల కున్న) నాథా! (శ్రీకృష్ణునకు మోఁకరించి) నన్ను మీరే రక్షింపవలయు. తప్పను మన్నింపవలయు.

కృష్ణ—సత్యా! మనఃపూర్వకముగా నన్ను దానమొనర్చి యిప్పు డిట్లాడిన నేమి ప్రయోజనము?

చ॥ అతివరో! నన్నుఁదూఁచెడు ధ◆నాదులు నీకడ లేకయున్న దు
ర్గతులకు లోనుగా నగుదు◆గావున యోజనఁజేసి చేయు మీ
వ్రతమన నాలకింపక ప్ర◆వర్తిలి యీగతి నాడె దక్కటా!
గతజలసేతుబంధములు ◆ గావొకొ కాముకకోటియోజనల్? 8

సత్య—ప్రాణప్రియా! నా యజ్ఞానంబును క్షమించి నాకు మి మ్మోజడదారిమండి కొనుమార్గ ముపదేశింపుఁడు.

నార—కృష్ణా! నాయాన లేనిదే నీ వెవ్వరితో మాటాడకూడదు సుమా! లెమ్ము. (కృష్ణుఁడు లేవ)

సత్య—నారదా! ఇదే మన్యాయము? నానాథునితోడ మాటాడ నీయవా?

మ॥ అకలంకాత్ముఁడ వంచు నీ పనుపుఁ ♦ జేయంబూనితిగాని నీ
వకటా! యింతటి మోసగాఁడ వని స్వ♦ప్నావస్థయందేని మా
మకచిత్తంబున నెంచియున్నయెడ నీ♦మార్గంబునన్ బోవనా
యకు నీబోంట్లకు దానము న్సలిపి సౌ♦ఖ్యంబెల్లఁగోల్పోదునే? 9

నార—కృష్ణా! సత్యాదేవి నిన్ను మాకు దానమొనర్చినది సత్యంబ యేని మా భృత్యుఁడవై మా యభీష్టకృత్యంబు లొనర్ప వలయు.

కృష్ణ—నారదా! అందులకు సంసిద్ధుఁడనై యున్నాఁడ.

నార—అట్లయిన నిటు రమ్ము. (శ్రీకృష్ణుఁడు రా) అటుపొమ్ము. (పోవ) ఇటురమ్ము. (రా) కూర్చుండుము. (కూర్చుండ) లెమ్ము. (లేవ) ఇదిగో నీ మహతిఁ గైకొమ్ము. ఇదిగో కమండలువు. ఇందు మిన్నేటిజల మున్నది సుమీ! ఇదిగో నాకీశ్వరుఁ డిచ్చిన శార్దూలచర్మము. ఇదిగో యక్షమాల. రా రమ్ము. (కృష్ణుఁడు వాని నందికొని వెంట రా).

క॥ సేవలఁ గొంటయె కాసి
సేవించు టెఱుఁగనట్టి ♦ శ్రీనాథుఁడె నా
సేవకుఁ డయ్యెను, హరి భ
క్తావళికి విధేయుఁ డంట ♦ యన్నృతమ్మగునే? 10

కృష్ణా! రమ్ము. అంగడివీధి కేఁగుదము.

(నారద శ్రీకృష్ణులు నిష్క్రమింప)

సత్య—నారదా! నారదా! ఇట్టి యన్యాయము నీకుఁ దగునా? నిల్వుము. నిల్వుము.

(సత్య నిష్క్రమించును. నలిని వసంతకుఁడు బ్రాహ్మణులు వెంబడింతురు.)

తృతీయరంగము.

స్థలము—ద్వారకాపురి విపణిశ్రేణి.
(కృష్ణుమెడలోఁ బూలదండఁ బట్టుకొని నారదుఁడు ముందు నడుచుచుండును. బ్రాహ్మణాదులు వెంబడింతురు.)

నార—పౌరులారా! రండు, రండు. శ్రీకృష్ణునెత్తుధన మిచ్చికొనుఁడు. ఇతఁడు భక్తులకు సులభసాధ్యుఁడు. వెనుదీయకుఁడు.

సీ॥ నీలాంబువాహసన్నిభశరీరుం డయ్యుఁ
దీవ్రాఘతిమిరప్రదీపుఁ డితఁడు
సత్యాకటాక్షవీక్షణబంధితుం డయ్యు
ధీరాతిధీరదుర్వారుఁ డితఁడు
ఆభీరికామానహరణలోలుం డయ్యు
సర్వసంపూజార్హచరతుఁ డితఁడు
మర్త్యజనప్రతిమానవిగ్రహుఁ డయ్యు
దేవావనీదేవదేవుఁ డితఁడు
తే॥ గీ॥ ధారుణీరాజ్యభారవిదూరుఁ డయ్యు
రాజరాజప్రపంచసామ్రాజ్యుఁ డితఁడు
కనుక వైళంబ శ్రీకృష్ణుఁ గొనఁగ మీరు
రండు రం డిట్టిలటి వేళ రాదు రాదు.

ఏమి మీ రెవ్వరునుఁ గొనలేరా? కృష్ణా! అదిగో సత్యభామ యిటు వచ్చుచున్నది. ర మ్మింక నొకవీధి కేగుదము.

[నిష్క్రమింప, సత్యభామ నలినీ సమేతయై (దుఃఖాక్రాంతయై) గాన మొనర్చుచుఁ బ్రవేశించును.]

సత్య—అక్కటా! నానాథుని నారదుఁ డింకొకవీధికిం గొంపోయె. ఏమి సెయుదును? ఎంతకాల మిట్లు వెన్నాడుదును? ఎట్టి

దుస్స్వప్నార్థమున నాయూరివేదంపుఁదపసిబోధనకుఁ జెవి
యొగ్గితినోగదా !

నలి—దేవి! ఇదంతయు నా కలహాశనుని కుతంత్రమే యగు.

సత్య—నెచ్చెలీ! అవును. కాని యీయెడఁ దప్పించుకొనుమార్గ మెయ్యదియో తెలియకున్నది. కాలము జరుగుకొలఁది నాబంధువర్గ మీవార్త విని నన్ను నిందింపవచ్చునని భయ మెత్తుచున్నది. అక్కటా! వారి కేమి ప్రత్యుత్తర మిత్తు?

సీ॥ దేవకీవసుదేవు ♦ లే వచ్చి మాపుత్రు
నేమిసేసితి వన్న ♦ నే మనుదును?
బలరామసాత్యకు ♦ లేవచ్చి మాసోదరు
నెందుఁ దోలితి వన్న ♦ నేమనుదును?
జాంబవత్యాదులు ♦ చనుదెంచి మా భర్త
నేటి కిచ్చితి వన్న ♦ నే మనుదును?
మదనసాంబాదులు ♦ నెదుఁరేగి మాతండ్రి
నెచటి కంపితి వన్న ♦ నే మనుదును?
తే॥ గీ॥ యాదవు లరుదెంచి ♦ మా దేవదేవుని
నె ట్లొసగితి వన్న ♦ నే మనుదును?
నేమి వల్కుదాన ♦ నేమి సల్పెడుదాన
నెట్లు మనెడుదాన ♦ నింక పైన. 11

నలి—దేవీ! సమాశ్వసిల్లుము. నీప్రాణేశ్వరుఁ గలిసికొందము, రమ్ము. తర్వాత నంతయుఁ జక్కఁబడును.

సత్య—అట్లే యగుఁగాక! రమ్ము. శ్రీకృష్ణు వెన్నాడుదము.
(నిష్క్రమింప)

నార—(మఱలఁ గృష్ణుని తోడ్తెచ్చి) పౌరులారా! రండు. రండు. ఈతని మహాత్మ్యమును వినుఁడు.

సీ॥ ఇతనిపాదమునుఁడీ ♦ పతితజవావన
సారభాగీరథీ ♦ జన్మభూమి

ఇతనివక్షమె సుండీ ♦ యిందిరాసుందరీ
మానితకేళికా ♦ మందిరంబు
ఇతనిచక్రమె సుండీ ♦ పృథుల దోర్వీర్యగ
ర్వాంధదైత్యానేక ♦ పాంసుళంబు
ఇతనిహస్తమె సుండీ ఋజుమార్గసంచార
సంరక్షణాసక్త ♦ సాధనంబు
తే॥ గీ॥ ఇతని దర్శనమే సుండీ ♦ శ్రితవితాన
జపతపోవ్రతపాదప ♦ సత్ఫలంబు
కాన నీతని గొన నను♦మాన మేది?
ధనములను దెచ్చి తులఁదూచి ♦ కొనుఁడు కొనుఁడు. 12

కృష్ణా! ఇం దెవ్వరును గొనువారు లేరు. మఱియు సత్యాదేవి కూడ నిటు వచ్చుచున్నది. రమ్మింకొకవీధి కేఁగుదము.

(నిష్క్రమింప సత్యభామ దుఃఖార్తయై ప్రవేశించి)

సత్య—అక్కటా! మఱల నామనోహరు నాకంటి కగపడకుండఁ జేసె అక్కటా! కుడిచి కూర్చుండక యీ వ్రతమున కేల పూనితిని? ఎట్లు ప్రాణేశుఁ బాసి జీవింతు? ఎట్లతని నారదుబారినుండి రక్షింతు? ఎట్లు మఱల నారదు గలిసికొందు?

(జాంబవతీ మిత్రవిందలకు మార్గముఁ జూపించుచు వసంతకుఁడు సత్య కెదురుగా వచ్చును.)

వసం—దేవేరులారా! అదిగో సత్యభామ. మీమగని దానమొనర్చి పొగులుచున్నది.

సత్య—అక్కటా! అరుగో నా సపత్నులు వచ్చుచున్నారు. వార లే మందురో? వారి కేమి ప్రత్యుత్తరమిత్తు? అయ్యో! ఎంత తెలివిమాలినకార్య మొనర్చితిని!

జాంబ—(సత్యను డాసి) సత్యభామాదేవీ! ఈ వసంతకునిమాట నిజ మేగదా! చేతులారఁ బ్రాణేశ్వరు నొరున కెట్లు దానమొనర్చితివమ్మా?

మ॥ హాలతుల్ పూర్వము ప్రాణనాథుప్రణయంబుం గోరరో? కోరి నో
ములను నోచ్చరో? నోమి దానములచే భూదేవులం దన్పరో?
జలజాతేక్షణ! వార లేరయిన నీచందానఁ బ్రాణేశు, న
న్యులకున్ దానమొసంగినారలె? వ్రతోద్యోగానురాగాత్మలై.

మిత్ర—సత్యాదేవీ! నీవు కృష్ణుసాహచర్యముతో నంత విసికితివా? ఏమయిన నాతని దాన మొసర్ప నేల?

ఉ॥ ఆకలహాశనుండు వనజానన! నీకుఁ బ్రీతిత్యుఁడైనచో
నీకయి కృష్ణుఁ డిచ్చినమణీకనకాంబరవస్తువాహనా
నీకము భక్తిమై నిడి గణించిననొప్పగుఁగాని నీకునుర్
మాకును బ్రాణనాథుఁడగుమాధవునిచ్చుట దెట్టి న్యాయమే?

జాంబ—బెల్లముగొట్టిన రాయివలె నూరకుండెద వేమి? నీ వెవ్వతెవని శ్రీకృష్ణు నారదునకు దాన మొసఁగితివి? నీ కట్లొనర్ప నధికార మెవ్వ రిచ్చిరి?

సీ॥ కనిపెంచి పెద్దఁజేసిన తల్లిదండ్రులు
దేవకియును వసుదేవుఁ డుండ
ననయంబు వెన్నంటుకొని కొల్చు సోదరుల్
హలధారణుండు సాత్యకియు నుండ
బతియె దైవం బని సతతంబుఁ బూజించు
పట్టమహిషి భీష్మపట్టి యుండ
నినుఁబోలె వాసుదేవుని చెట్టఁబట్టిన
సరసిజనేత్రలెంఱమొ యుండ
ఆ॥ వె॥ జనకులాలనమున ననుదిన వృద్ధిని
గనెడు మన్మథాదితనయు లుండ
కృష్ణుపట్ల నీకు నెటువంటి యధికార
మున్న దంచు దాన మొసఁగినావె? 15

మిత్ర—స్వార్థలాభంబు వాంఛించి నీతోడ మమ్మందఱ నన్యాయ మొనర్చితివి.

వసం—ఈతప్పునకు నిన్నేమి యొనర్చినను దోషములేదు. నాప్రాణ మిత్రునకు నాకు నెడఁబాటు గల్పించితివి.

సత్య—సపత్నులారా! మీచేత నే నిన్నిమాటలఁ బడవలసియుండ, నా వ్రాఁత నెవ్వరు తప్పింపఁగలరు? ప్రేమాంధనై యాకపట మునీంద్రుమోస మెఱుఁగలేక యతఁ డుపదేశించిన వ్రత మొనర్చి నాప్రాణమునకుఁ బ్రాణ మగు నందకుమారుఁ గోల్పోతి. మొదలునకే మోసముఁ దెచ్చుకొంటి. నా యజ్ఞానముం గనుఁగొంటి. ఇంక.

ఉ॥ ఈసది యైనదేమొ యిటు ♦ లాడిసేయుట యుజ్జగించి, యిం
కైనను బ్రాణనాయకుని ♦ హాటకగర్భతనూజునుండి చం
ద్రాననలార! యేగతిఁ గ్ర♦యంబడి కైకొన సాధ్యమౌనొ మీ
రానతియిచ్చి నా కతిద♦యాపరతం బతిభిక్షఁ బెట్టుఁడీ! 15

జాంబ—అట్లే యొనర్చెదము, రమ్ము. ఆ నారదుఁ గలిసికొందము.

(నిష్క్రమింతురు.)

(నారదుఁడు శ్రీకృష్ణునితోఁ బ్రవేశింప యాదవులు చూడవత్తురు.)

నార—యాదవులారా! రండు. కానుఁడు, మీ యదుకులసార్వభౌముని.

సీ॥ కొలిచెడువారికిఁ ♦ గొంగుబంగారంబు
పతనవిహ్వాలులకుఁ ♦ బట్టుగొమ్మ
చేమోడ్చువారికిఁ ♦ జేతిచింతామణి
అలసినవారికి ♦ నిలువనీడ
మ్రొక్కెడువారికి ♦ ముంగిటిపెన్నిధి
పిలిచెడువారికిఁ ♦ బెరటిసురభి
తపియించువారికిఁ ♦ ద్రావంగ నమృతంబు
అర్థించువారికి ♦ నమరతరువు

ఆ॥ వె॥ వాసుదేవుఁ డంచుఁ బద్మగర్భాదులు
నిత్య మితనిపాద◆నీరజములఁ
గొల్చుచుందురుగానఁ ◆ గొనఁగ వెన్దియొక
ధనముఁ దెచ్చి పోసి ◆ కొనుఁడు కొనుఁడు. 19

ఏమిరా కొనరా? అట్లయిన నీతని నిం కొకపురమునకు గొం పోయెద. అచ్చట కన్నుల నద్దుకొని కొనియెదరు. రా, కృష్ణా రమ్ము. (పోఁబోవ)

యాదవులు—ఒరే! యీజడదారి మనకృష్ణమూర్తిని మనకు లేకుండ నెక్కడికో కొనిపోవు నఁట! ఊరక చూచెద రేమి? కొట్టుడు, కొట్టుఁడు. (పైఁబడ)

నార—దేవా! నన్ను వీరిబారినుండి రక్షింపవలయు.

కృష్ణ—యాదవులారా! ఏమీ యాగడము? నా యనుమతమ్మున నా యర్ధాంగిచే నన్ను దానముగా గ్రహించిన యీ దేవర్షి చంద్రునా, మీరు గొట్టనెంచితిరి? ఈదుండగమునకు నాపైఁ బ్రేమచేతఁ బాల్పడితిరిగాన మిమ్ము క్షమించితి. పొండు.

యాదవులు—చిత్తము దేవా! క్షమింపుము. (నిష్క్రమింతురు.)

నార—దేవా! సత్యభామ వచ్చుచున్నది. ఆగర్వాంధకైన పరాభవంబు చాలును. ఇంక విమోచనమార్గమును నుడువు మనియెదరా?

కృష్ణ—నారదా! అట్లే కానిమ్ము.

(జాంబవతీ మిత్రవిందాసమేతయై సత్య పాడుచుఁ బ్రవేశించును.)

జాంబ—నారదమునీంద్రా! ఈ యమాయకురాలి వంచించి మా నాథుని దానము పట్టితివా?

చ॥ చదివితి నీవు సాంగముగ ◆ శాస్త్రసముచ్చయమెల్ల సైన నీ
యదనునఁ దల్లిదండ్రులు ని◆జాత్మజు నీయఁ బ్రతిగ్రహింపఁగా
నాదవునుగాని వేసతుల ◆ నొక్కతెయై చపలాత్మయైన యి
మ్మదవతి దానమియ్య నిటు ◆ మాధవుఁ గైకొన నీకుఁ బాడియే?

నార—దేవీ! ధర్మమువిషయము నన్నడుగకుము. శ్రీకృష్ణుం డంగీకరించె. సత్యాదేవి యొసంగె. నేను గ్రహించితి. ఇతరవిషయముల నీ ప్రాణేశ్వరునే యడుగుము.

జాంబ—(శ్రీకృష్ణునివంకఁ దిరిగి) ప్రాణేశా! మీ రెట్లీదానమున కీయకొంటిరి.

చ॥ పడఁతుల నెందఱెందరినొ ♦ పాణిగ్రహించినవాఁడవయ్యు ని
న్నొడగుఁదనాన నొక్క యలి♦వేణి ప్రదాన మొనర్పవేఁడ నీ
వడువున లాఁతిభార్యల శు♦భంబు దలంపక వల్లె యంచు నీ
వొడఁబడఁ బ్రాణనాథ! తగు♦నో తగదో యని చింతసేయవే?

సత్య—(కృష్ణుని పాదములపైఁ బడి) మనోహరా! నేఁ దెలివిలేక మిమ్ము దాన మొనర్చిన, మనఋణానుబంధ మింతతోఁ దెగెనా యేమి? మాఱుపలుకరాదా?

చ॥ కటకట! ప్రాణనాథ! యిది ♦ కర్జమె నిర్జరమానిఁగూడి యు
క్కటికము మానఁ ద్వత్ప్రియయ♦కాంక్ష వ్రతంబొనర్చినట్టి న
న్నిటువలె నొంచి మానమువ♦హించి చరించు తలంపుమాని యిం
కటనయినన్ దయామతిని ♦ దావకముక్తిపథంబుఁ జూపుమా. 22

నాథా! నీ శరణుఁజొచ్చితిని. నేఁడు నా కన్నుల పొరలూడె. నా యజ్ఞానంబు గ్రహించితిని. నా కింక మిమ్ము దాస్యవిముక్తుఁ జేయు మార్గ ముపదేశింపుఁడు.

నార—కృష్ణా! ఇంక నీవు మాటాడవచ్చును. వలసిన ప్రత్యుత్తర మిమ్ము.

కృష్ణు—సత్యా! నారదునే యడుగుము. అతఁడే నీకుఁ ద్రోవఁ జూపును.

సత్య—మునీంద్రా! ఇంకనైన నన్ను వేధించుటమాని రక్షింపుము.

జాంబ—మునీంద్రా! మీరు మా ధనకనకవస్తువాహనాదులఁ దూఁచి కైకొని నాథు వదలుఁడు.

నార—బేలలారా! ఇంకను శ్రీకృష్ణు ధనముతో ధనేతరముతోఁ దూఁచికొన నెంచెదరా?

ఉ॥ ఈ కమలాయతేక్షణు స♦మంచితమహత్త్వ మెఱుంగలేక, యీ
వీఁక ధనంబుచేత మణి♦బృందముచేత విభూషణాళిచే
నో కమలాక్షులార! కొన♦నూహయొనర్చెద రయ్యొ! శౌరి భ
క్త్యైకవశంగతుం డనుచు ♦ నింతటనైన నిజం బెఱుంగుఁడీ. 23

భక్తిపరిభావం బెఱుఁగక, భక్తజనావన బద్ధకంకణుఁడైన యా పరమాత్మయే కృష్ణావతార మెత్తెనని యాథిగా నమ్మక, మీరిట్లు వగఁ బొగులుచున్నారు. ఈతఁడు భక్తులకుఁ దక్క నితరులకు సులభసాధ్యుఁడా! వారల స్వవశులఁ జేసికొని వారికి వశుఁడై యనారతము సంచార మొనర్చుచుండు. ఇతని లోఁబరచుకొనఁ దలఁచువారలకు భక్తియే వశ్యౌషధము.

సీ॥ సర్వేశ్వరుం డగు ♦ శౌరిఁ గింకరుఁ జేయు
ధన మున్న దే భక్తి♦ధనముగాక?
సర్వోపగతుఁ డగు ♦ చక్రి బంధించెడు
బల మున్న దే భక్తి♦బలముగాక?
సర్వభోక్తను జల♦జాతాక్షుఁ దనియించు
ఫల మున్న దే భక్తి♦ఫలముగాక?
సర్వజ్ఞుఁడైన కే♦శవుని మెప్పించెడు
విద్యయున్నదె భక్తి♦విద్యగాక?
ఆ॥ వె॥ సర్వవంద్యుఁడైన శార్ఙ్గి సన్నిధిఁ జేర్చు
పథముగలదె భక్తిపథముగాక?
కాన నితఁడు భక్తి♦గలవారలకె కాని
పరుల కగ్గమగునె? ♦ పడఁతులార! 24

సత్య—(స్వగ) అక్కటా! అంధురాలనై ప్రాణేశుమహాత్మ్య మెఱుంగక తప్పు త్రోవ నడుచుచుంటి. నేఁటికి యాథార్థ్యంబు గోచరమయ్యె. రుక్మిణీమార్గమే సన్మార్గమయ్యె.

నార—కాంతలారా! భక్తులెవరైన నొక తృణము నైచినను నీ మహానుభావుని దులను దూఁప సాధ్యమగు. అట్టివారిని నెమకి ప్రార్థించి తోడితేవలయు.

సత్య—(ఆతురతతో) మునీంద్రా! అట్టివార లెవ్వరైన గలరా?

నార—చేలా! అందులకు సందియమా? భక్తులే లేకున్న నీలోకము పాడుగదా!

సత్య—అట్టి మహాత్ము లెచ్చోట నున్నారు?

నార—ఎచ్చటనో యననేల? ఈ పురముననే యున్నారు.

సత్య—వా రెవరో తెలియఁజేయుఁడు. పాదములఁబట్టి ప్రార్థించి తెచ్చెదము.

నార—నిక్కముగా నట్లొనర్చెదవా?

సత్య—అందులకు సందియమా? చెప్పి చూడుఁడు.

నార—నేఁ జెప్పినంత నీవు మాటతప్పక య ట్లొనర్తువుగదా!

సత్య—మునీంద్రా! నా మాటయం దింత యవిశ్వాస మేల? వా రెవరో తెల్పుఁడు.

నార—ఎవరో కాదు, చెప్ప మనెదవా?

సత్య—ఇంతసంశయ మేల? దయచేసి సెలవిండు. ఎవరైన గాని మ్ము. నే నేఁగి స్వయముగా వారిఁ దెచ్చెద.

నార—నీ...నీ...నీ...నీ సపత్ని రుక్మిణీదేవియే.

సత్య—అక్కటా! ఇది నిక్కమా? హాస్యమా!

నార—దేవి! ఇది హాస్యమునకు సమయమా? ఆ భక్తురా లొక తృణముఁ దెచ్చివైచినను శ్రీకృష్ణుండు తులఁదూఁగును. నామాట నమ్మకున్న నీ భర్తనే యడుగుము.

సత్య—ప్రాణేశా! ఇది యథార్థమే యగునా? లేక యీ జగడాల చెలియును, మీరును గలిసి నన్నుఁ బరిభవింపఁ బన్నిన పన్నాగమా? (పాదములపైఁ బడి).

శా॥ నీమాహాత్మ్య మొకింతయుం గనక యంధీభూతచేతస్కనై
సామాన్యంబలె నెంచి చేసినది దోషం బంచుఁ గన్గొంటి నేఁ
డామూలాగ్రము గర్వమెల్ల మటుమాయంబయ్యె, గోపాలకృ
ష్ణా! మన్నింపుము నీదుసత్య నిఁకనైనన్ సానురాగంబుగాన్.

కృష్ణ—సత్యా! తెమ్ము. నారదుఁ డాడినది వాస్తవంబ. భక్తిలేక ధనమిచ్చికాని ధాన్యమిచ్చిగాని వస్త్రవాహనాదు లొసఁగికాని గుడులు గోపురములు కట్టించిగాని నన్ను వశపరచుకొనుట కల్లోనివార్త. భక్తితోఁ బత్రమైనను, ఫలమైనను, దోయమైనను, బుష్పమైనను నెవ రొసంగుదురో వారికి నే దాసుఁడనై వర్తించెద. ఇదియే భక్తిమాహాత్మ్యము. ఇంకఁ గర్తవ్య మొనర్చి ననుఁ గైకొనుము.

ఉ॥ నారదుఁ డాడినట్టి వచనమ్ము యథార్థముగాన, రుక్మిణీ
సారసపత్రనేత్రి సరసం జని ని విటఁ బుణ్యకవ్రతే
చ్ఛారతిఁ జేసినట్టి యవిచార్యపుఁగార్యముఁ దెల్పి తెమ్ము, చే
కూరును నీయభీష్ట, మొనఁగూడును మోదము భక్తకోటికిన్. 26

సత్య—అకటా! నాథా! నా సపత్నినే పోయి వేఁడుకొనుమని యెదరా? ఇంత తెలివితక్కువపని సల్పి యేమొగముతో నా కాంతెదండ కేఁగుదును? మీ కేల యింత పక్షపాతము? నాగర్వాపహారణమునకై నన్నిట్లు విషమపరీక్ష చేయఁజెల్లునా?

మ॥ భువిపై నాచరితంబు లెల్లరకు నవ్వుంబాటుగాఁ జేసియున్
భవదీయప్రణయంబు నాకిటులు దుష్ప్రాపంబు గావించియున్
లవమైనన్ మదిలోనఁ దృప్తిని గనన్గాలేక యీ వైఖరిన్
సవతి న్వేఁడగఁ బంచెదే? మురహారీ! సాధించుటల్ చాలదే?

నార—కృష్ణా! రమ్ముఁ, జెప్పవలసినదేమో చెప్పితిమి. నిన్ను వలచినదైన నీవు బోధించునట్లొనర్చి నిన్నుఁ బ్రతిగ్రహించును. మనము దానమండపమున కేగుదము రమ్ము.

(కృష్ణ నారదులు నిష్క్రమింప).

సత్య—నాథా! పోయెదరా! నేను రుక్మిణిని వేఁడుట తప్పదా?

జాంబ—సాత్రాజితీ! నీ వొనర్చిన యవివేకపుఁ గార్యమునకుఁ దోడు కుళంకలు గూడనా? రమ్ము.

మిత్ర—కాల మెప్పుడు నొకటేగతిగ నుండు ననుకొంటివా? మొన్నఁ బారిజాతాపహరణమున నీకు విజయమయ్యె. నేఁడు పుణ్యక వ్రతవిషయంబున మా నెచ్చెలికి జయముగా నున్నది. జయాపజయంబులు కావడికుండలు. ఇందులకుఁ జింతింపక రుక్మిణి కడకుఁ బోవుదము రమ్ము.

సత్య—సపత్నులారా! మీరే రుక్మిణికడ కేఁగి నాకు మాఱు ప్రార్థించి తోడితెండు.

జాంబ—మగనిని జేతులార దాన మిచ్చినదానవు నీ వుండ నాగొడవ మాకేల? మఱియు దానివలన మాకగు లాభమేమి?

ఆ॥ వె॥ నేఁటిదాక శౌరి ♦ నీయింట నుండిన
నేఁడు మొదలు మా♦తోడ నున్న
మాకు సమమె యగుట ♦ మా కేమి పట్టెను
భీష్మపుత్రిఁ బోయి ♦ పిలిచిరాఁగ? 28

మిత్ర—సాత్రాజితీ! కార్యముపట్ల నిట్లు గర్వించుట తగునా? ప్రాణేశ్వరుఁడు నిన్నుగదా! పోయి రుక్మిణిం బిలిచిరమ్మనియెఁ రమ్ము. వచ్చెదవా లేక మమ్ము పొమ్మందువా?

సత్య—అక్కటా! ఎట్టి దురవస్థ వాటిల్లె?—

చ॥ పడఁతిరో! నాగృహంబునకు ♦ వచ్చి ననుం బరితృప్తఁ జేయుమం
చడుగులఁబట్టి వేఁడుకొని♦నప్పుడు పొమ్మని తూలనాడి, యీ
యెడల విదర్భరాజసుత♦యింటికి సిగ్గునువీడి పోయి యే
వడిఁ బతిభిక్షఁ బెట్టు మని ♦ ప్రార్థనఁ జేసెదు దాననోకదా! 29

ఒకవేళ నేను గర్వము విసర్జించి పోయి రుక్మిణీదేవిని వేఁడుఁ కొందునుగాక! ఆ తన్వి నన్నుఁ జక్కగా సన్మానించునో లేక

జరిగినవిషయములఁ దలపోసి వన్నెత్తిపొదుచునో? పతితః పర్వతో లఘు వందురుగదా!

జాంబ—సాత్రాజితీ! రుక్మిణీదేవి శాంతమూర్తి, కృపావిస్తారవారాశి, పావనచరిత్రి, పతివ్రతాశిరోమణి, దీనరక్షణకళాపారీణ. అట్టి వ్నఁటికిని దూలనాడదు. రమ్మ.

సత్య—అట్లే వచ్చెద. ఇంకను నాకీగర్వమెందులకు? రండు.

(నిష్క్రమింప యవనిక పడును.)

చతుర్థరంగము.

స్థలము : రుక్మిణీదేవి శుద్ధాంతము - తులసీవనము.

(రుక్మిణి సుస్నాతయై పట్టువస్త్రంబుఁ దాల్చి తులసి వృక్షమునకుఁ బూజయొనర్చుచుండును. జాంబవతీమిత్రవిందలు ప్రవేశించి)

జాంబ—దేవీ! సాత్రాజితి నీయింటికి వచ్చుచున్నది.

రుక్మి—నెచ్చెలీ! నీ వేమైనఁ బొరపడితివా యేమి? సత్యభామ యేమి, నాయింటికి వచ్చుటేమి?

మిత్ర—కార్యము కలిగినది. వచ్చుచున్నది, అదిగో.
(సత్యభామ ప్రవేశించును.)

రుక్మి—(స్వగ) పిరిమాటలు నిక్కమయ్యె. (ప్రకా)

ఉ॥ ఏమిది సత్యభామ! యిటు • లేటికి మంగళసూత్రశేషనై
మామకమందిరంబున క•మందగతిం జనుదెంచినావు? ని
న్నా మధుసూదనుండు విడ•నాడి చరించెనొ? లేక నీవయిం
బ్రేముడిఁ బాసెనో? తెలిపి • వేగమె నామది భీతిఁబాపుమా!

సత్య—(నమస్కరించి) అక్కా! ఏమని చెప్పుదును? నేను మీ యెడఁ బూర్వమొనర్చిన యపచారముల నన్నింటిని మనః పూర్తిగా మన్నించి నాకీ యాపత్కాలమున దోడ్పడ వలయును.

రుక్మి—సత్యా! నీవు నాకేమియు నపచారము లొనర్పలేదు. కాన నేను క్షమించుట కేమియు లేదు. నీకు గలిగిన విపత్తెట్టిదో తెల్పుము. సాయము నాచే నగునేని తప్పక యొనర్చెద.

సత్య—అక్కా! నే నొనర్చిన తెలివిమాలినపనిని జెప్పుటకు నాకు నోరాడకున్నది. నెచ్చెలులారా! మీరు నాపై దయయుంచి తెలుపుఁడు.

జాంబ—సత్యా! ఇంతను గొంత యాభిజాత్యమా?

మిత్రి—సత్యా! చేసినపాపము చెప్పిన నించుక పోవునేమో నీవే చెప్పుము.

సత్య—అక్కా! నిన్న నారదమునీంద్రుఁడు నాకడ కేగుదెంచి ప్రాణేశ్వరు పూర్ణానురాగంబు సంపాదింప నాకుఁ బుణ్యక వ్రత ముపదేశించె. నేఁడు ప్రాతఃకాలమున నా వ్రత మాచరించి తద్విధానానుసారంబుగ మన ప్రాణేశ్వరు నా మునీంద్రునకు దాన మిచ్చితి.

రుక్మి—అక్కటా! చెలా! మగువలకు మగనితోడి బ్రదుకే మంగళం బని ప్రాజ్ఞులు పల్కుచుండ భర్తృదాన మిచ్చు వ్రత మొక వ్రతమా? మనపుణ్యపరిపాకంబున లభించిన మాధవుని దాన మియ్య నీ కెట్లు మనసొప్పె? అతఁడు మననాథుఁడు మాత్రమే గాక జగన్నాథుఁడుగదా! మఱియు నతఁడు సర్వకామదుఁడే అతని దానమిచ్చిన చేకూరు కామ్య మెద్ది?

క॥ సురమర్త్యయక్షకిన్నర
గరుడప్రముఖులకు సర్వ•కామదుఁ డగు శ్రీ
వరు నొరున కొసఁగి నీ వే
కరణి మనోభీష్టమందఁ • గాంక్షించితివో? 31

సత్య—అక్కా! నా వెడఁగుఁదనంబు నే నిప్పు డిప్పుడు గ్రహించు చున్నాను. నారదుఁడు తనకు నాథుని బరువు ద్రవ్యముఁగాని, ద్రవ్యేతరముఁగాని యిచ్చి మఱల గ్రహింపవచ్చు నన, నిశ్చింతమై నాదానంబునకుఁ గడఁగితిని. అ ట్లొనర్పఁ దుల యం దెంత వైచినను నాథుని దూఁపలేకపోయె.

రుక్మి—అయ్యో, సత్యా! మననాథుఁడు విశ్వరూపుఁడు. అతనిఁ దూఁచు పదార్థ మొండైనఁ గలదా? ఇన్ని యెఱిఁగియు నతని మనుజమాత్రుం డని యెట్లు నమ్మితివి? చూచుటకుఁ గన్నులును, వినుటకు వీనులును, గ్రహించుటకు మనం బును లభించియు నయ్యవి వ్యర్థమయ్యెనా?

సీ॥ పూతనాసురిని వి♦ఘాతంబు గావించె
శకటాసురుని జీవ♦విరళుఁ జేసె
గోవర్ధనం బెత్తి ♦ గోపతి భంగించె
ధేనుకాసురు గత♦ప్రాణుఁ జేసె
వ్యోమకాసురు సుర♦ధామంబునకుఁ బంపె
కంసనృశంసుని ♦ కసిమసఁగెఁ
కాళీయుఫణిఫణా♦గ్రములఁ దాండవ మాడె
శిశుపాల దుర్జాతు♦శిరముఁ ద్రుంచె
ఆ॥ వె॥ శిష్టజనుల బ్రోచె దుష్టుల ♦ ఖండించె
ధర్మమును నిలిపె న♦ధర్మ మడఁచె
మనతపఃఫలంబు ♦ మనసన్నిధానంబు
మనశుభంబు మనుజ♦మాత్రుఁ డమ్మ!

మత్స్యకూర్మాద్యవతారముల నెత్తి లోకత్రాణ మొనర్చిన మహనీయచరిత్రుండు మనయింటనోనా పుట్టైన నందనందనుండు గాక యున్నాఁడా?

సత్య—అక్కా! ఇన్నాళ్ళు శ్రీకృష్ణు సన్నిధిగనయ్యుఁ దీర్ఘంబున నుండు మానంబునకుఁ దీనమాహాత్మ్యముఁ దెలియనట్టు లంధపరిక్రియఁ గాలముఁ బుచ్చుచుంటి. ఈ పుణ్యకవ్రతవ్యాజంబున యాథార్థ్యంబును గంటి. ఇప్పుడు నారదమునీంద్రుండు శ్రీకృష్ణుని దూఁడమునకు నన్నుం దోడి తెమ్మనియె. నీవు మా వెంట దానమండపమున కరిగి ప్రాణేశ్వరు నారదదాస్యవిముక్తుఁ జేయుము.

జాంబ—సత్యా! మాయక్క రుక్మిణి పెన్నాఁడు తెలిదమ్ముళ్ళు పెట్టిన సొమ్ములన్నియుఁ గనిసా మున్నెక పెన్నకాస్సైన నెఱుఁగవుగదా! ఆమహానుభావుఁ డేనితోఁ దూఁగఁగలఁడే?

సత్య—నెచ్చెలులారా! మీరు ప్రాణేశ్వరుని మునీంద్రుని వాక్యము లాలించియు నిట్లాడనగునా? ఈ వైదర్భి కెడ భక్తిధన మేయుండ

వేయుధనమేల? శ్రీకృష్ణుఁడు భక్తైకవశంగతుఁడు గదా!
మఱియు—

మ॥ నను నీనారదమౌనినుండి విలుచఁగ ♦ గాంచెఁదువాఁడేని చ
య్యన వైదర్భిని దోడితెమ్మిఁచటి కిం ♦ చాత్మేశ్వరుం డానతి
చ్చెను గానం గరుణార్ద్రచిత్త వగుచున్ ♦ శీఘ్రంబుగాఁ బైనమై
మన ప్రాణేశ్వరుఁ గృష్ణుఁ దూఁచికొన నిమ్మా మానినీరత్నమా!

రుక్మి—సోదరీ! ప్రాణేశ్వరుఁ డానతిచ్చిన నే వెనుదీయుదునా? అట్లె పోవుదము రండు.

సత్య—అక్కా! పోవుదముగాని దేనితో శ్రీకృష్ణుఁ దులను దూఁచెదవు.

రుక్మి—చెలా! దేనితో నన నేల? భక్తియొండుండవలయుఁగాని దేనిచేనైన నీకార్యమును సాధింపఁగూడదా? ఐన హరిసమారాధనమునకుఁ బ్రధానము తులసీదళ మని పెద్ద లందురు. దీని నొక దానిఁగొని శ్రీకృష్ణునికడ కేఁగుదము.

సత్య—అక్కా! ఈతులసి కంతప్రభావ మున్నదా?

రుక్మి—చెచ్చెలులారా! తులసీమాహాత్మ్యము వర్ణనాతీత మని మీ రెఱుంగరా! ఈతులసి విష్ణుప్రియ. ఈ తులసీపూజనంబు భక్తిసాధనములలో నుత్తమోత్తమంబు. కావున మనబోంట్ల కవశ్యమాచరణీయంబు.

సీ॥ తులసీమహీజంబు ♦ విలసిల్లుస్థలమున
సిరియును వాణియు ♦ వెలయుచుండ్రు
తులసిచెట్టున కొక ♦ కలశంబు జలమిడఁ
బాపౌఘములు పటా ♦ పంచ లగును
తులసీదళంబు నొఁ ♦ డల ధరియించిన
కరతలామలకమౌఁ ♦ బరమపదము
తులసివృక్షమును బూ ♦ జలచేతఁ దన్పినఁ
బుణ్యంబులెల్లను ♦ బ్రోవి గాంచు

తే॥ గీ॥ హరిసమారాధనకు వసుంధరను దులసి
గంటె మించినవస్తు వొకండు లేదఁ
టంచు బుధులాడుచుండు రో యతివలార!
తులసియే తగు మాధవుఁ దులనుదూఁచ. 34

సత్య—అక్కా! నీయుపదేశప్రకార మింక హరిపూజనముంబోలెఁ దులసిపూజనమును నిత్య మొనర్చెద.

జాంబ—దేవీ! మాకును సత్యాదేవిప్రతమూలంబున నజ్ఞానంబు ధ్వంసమయ్యె. మేమును నట్లే యొనర్చెదము.

మిత్ర—ఇంక! నీచరిత్ర మార్గదర్శకముగా సర్వదా మెలంగి కృతార్థచరిత్రల మయ్యెదము.

రుక్మి—నెచ్చెలులారా! మీమాటలు నా కెంతయు సంతసముఁ జేకూర్చె. ఇంకఁ దులసీదళ మొకటిఁ గోసికొని దానమంటపమున కేఁగుదము.

(హారతియెత్తి తులసిచుట్టు మూఁడుమారులు ప్రదక్షిణ మొనర్చి యొక తులసీదళమును గోసి పళ్ళెరమునందుంచి రుక్మిణి సపత్నులతోఁ గలిసి నిష్క్రమించును.)

పంచమరంగము.

స్థలము: దానమంటపము — తులాభారము.

(శ్రీకృష్ణుండు తులలోఁ గూర్చుండి యుండును. నారదుఁడు వెంబడి నిల్చియుండును. వసంతకుఁడు నలిని వేఱొకప్రక్క నిలిచియుండును)

నార—దేవా! మాతలిచేఁ బారిజాతవిటపంబును ద్రివిష్టపంబునకుఁ బంపించితి. ఇంకఁ దులాభారమే మిగిలియున్నది.

కృష్ణ—వసంతకా! రుక్మిణి యింకను రాలేదా?

వసం—వయస్యా! అదిగో వచ్చుచున్నది ఒక పళ్ళెరమునఁ దులసిం దెచ్చుచున్నది.

కృష్ణ—ఓహో! నారదా! చూచితివా? తులసీదళమును దెచ్చుచున్నదఁట!

నార—దేవా! అదియేగదా వలసినపదార్థము. తులసికంటె మీకుఁ బ్రియమైనవస్తు వున్నదా?

(రుక్మిణీదేవి తులసీదళమును బళ్ళెరమున నుంచుకొని సత్యాజాంబవతీ మిత్రవిందాసమేతయై ప్రవేశించును.)

రుక్మి—మునీంద్రా! మాచెల్లెలు సత్య నడిపినది నిజమేనా?

నార—విదర్భరాజపుత్రీ! అవును.

సీ॥ పతిపూర్ణరాగంబుఁ ♦ బడయంగ సత్య న
న్నాఁవ్రతం బొందు ♦ నడుపు మనియె
నే నడిపినయంతఁ ♦ దా నది గావించి
వ్రతఫలార్థము నాకుఁ ♦ బతి నొసంగ
నొసఁగినయంత నే ♦ ముసలక నాథుని
దుందూఁచి కొన ధనా ♦ మలను గూర్చె
గూర్చిన నయ్యవి ♦ కొఱగామి మేము ని
న్నోడితెమ్మని పంపఁ ♦ దోడి తెచ్చె

తే॥ గీ॥ నింకమీఁద నీవు ♦ పంకజాలాక్షి! యే
వస్తుసమితితోడ ♦ వాసుదేవుఁ
దులను దూఁచికొనఁగ ♦ దలఁకొనుదానవో
తెలిపి యాత్మనాథు ♦ పిలిచికొనుము. 35

రుక్మి—అట్లయొనర్చెద. ఇదిగో నానాథునిదూఁచు వస్తువును దెచ్చితిని. చూడుఁడు. (కృష్ణునిచుట్టు మూఁడుసారులు ప్రదక్షిణ మొనర్చి మోఁకరించి) దేవదేవా! పురాణపురుషా! వేదాంతవేద్యా! దీనావనా! భక్తవత్సలా! నీప్రభావ మెఱుంగ నేరికి శక్యంబు? నీ లీలలయర్థంబు గ్రహింప నేరికి సాధ్యంబు? నీ యదార్థరూప మెవ్వరికి గోచరంబు?

ఉ॥ సత్త్వరజస్తమోగుణవ♦శంబున మూర్తులమూఁటి దాల్చి బ్ర
హ్మత్వము నంది లోకనిచ♦యంబుల నెల్లను సృష్టిఁజేసి, వి
ష్ణుత్వము నంది లోకముల ♦ జొక్కపురీతిని నేలుకొంచు, రు
ద్రత్వము నంది వానిని హ♦రంబొనరించెద వీవె మాధవా! 36

నీవు నిర్వికారుఁడవు, నిరంజనుఁడవు, నిర్గుణుఁడవు. నీ మహిమ నెఱుంగనేరక ప్రాణులవిద్యాసంజాతమైన యహంకారమమకారముల కిరవై చచ్చుచుఁ బుట్టుచుఁ బుట్టుచుఁ జచ్చుచు నుందురు. ఒకానొకరు క్లేశానుభవంబునఁ గన్నుల పొరలూడ సత్యముం గనుంగొని నీపాద సేవయే జన్మవిముక్తికి హేతువని యెఱింగి కాలంబునంతయు నంద వినియోగించి నీకు భక్తులగుదురు. అట్టివారలకు నీవు వశుఁడవై చరించుచుందువుగదా! భక్తవత్సలా! ఇంక నేవచ్చిన కార్యమునకుఁ గడంగుటకు సెలవిండు.

కృష్ణ—రుక్మిణీ! అట్లనె నచ్చి నాభక్తులలో నగ్రగణ్య వగుము.

రుక్మి—మీయాశీర్వాద మున్న నాకది యెంతపని? సత్యా! ఈతుచ్ఛ పదార్థములు నీ తులనుండి తీయింపుము.

సత్య—నళినీ! అట్లొనర్పుము. (నళిని వస్తువు లట్లొనర్చు)

(రుక్మిణి తులసీదళముఁ గన్నులనద్దుకొని తులయందుంచఁబోవుచుండ)

కృష్ణ—సత్యా! అట్లే యగు. నీ కేమైనఁ గామ్యమున్నఁ దెల్పుము. ప్రసాదించెద.

సత్య—దేవా! ఇంకను నాకుఁ గామ్య మేమి యుండును? అయిన నన్నును రుక్మిణిదేవింబోలె మీ భక్తురాలిం జేయుఁడు. అదియే నాకుఁ గామ్యము.

శా॥ నీ కైంకర్య మొనర్చునట్టి కరముల్ ♦ నిన్గాంచు నేత్రంబులున్
నీ కశ్రాంతము మ్రొక్కునట్టి శిరము ♦ నీ సేవపై బుద్ధులన్
నీ కావ్యంబుల నాలకించు చెవుల ♦ న్నిన్నెంచు జిహ్వాగ్రమున్
సాకల్యంబుగ నా కొసంగు హృదయే♦శా! భక్తచింతామణీ!

కృష్ణ—అట్లేయగుఁగాక! (రుక్మిణీసత్యభామల కరములఁ బట్టుకొని) నారదా! సురకార్యంబు నెరవేఱెనదా? ఇం కేమి వలయు?

జాంబ—దేవా! నన్నును సత్యంబోలె ననుగ్రహింపుఁడు.

మిత్ర—ప్రాణేశా! నన్నును నీ భక్తాగ్రగణ్యఁ జేసి రక్షింపుము.

వసు—కృష్ణా! నామాటగూడ మఱువక నన్ను రక్షింపుము.

కృష్ణ—అట్లే యొనర్చెద.

నార—దేవా! నీ భక్తవాత్సల్యంబు లోకవిదితమయ్యె. ఇంద్రాణీ ప్రభృతులు పారిజాతలాభంబునఁ బరిమోదాన్వితలైరి. రుక్మిణీదేవిభక్తి తెల్లమయ్యె. సత్యభామాదేవిప్రేమంబు భక్తిగాఁ బరిణమించె. నా కలహమునకు శాంతిఁ జెందె. నా కిం కేమి కామ్య ముండును? అయిన నిట్లగుఁగాత—

భరతవాక్యము.

మ॥ జలజాతేక్షణపాదభక్తిపరులై ♦ సౌభాగ్యసంపన్నులై
తులసీపాదపపూజనప్రవణులై ♦ దోషప్రదూరాత్ములై
బలులై బల్లిదులై ప్రభావయుతులై ♦ భద్రాఢ్యులై భవ్యులై
కలకాలంబు చరింతురింగాత! భరతక్ష్మా♦ మాతృసంతానముల్.

సకలుండై సుగుణాఢ్యుండై సుజనుండై శుద్ధప్రబోధాత్ముండై
యకలంకుండయి, యార్తభద్రకరుండై యారాధ్యుండై యచ్యుతా!

సత్య—(నారదునికడ కేఁగి) మునీంద్రా! పుణ్యచరిత్రవ్యాజంబున నాకీ పురాణపురుషు నపూర్వమహిమంబు నెఱింగించి సన్మార్గంబుఁ జూపినందులకు నా కృతజ్ఞతావందనము లందికొనుము.

నార—దేవీ! ఇందు నా యుద్యమ మావంతయు లేదు. ఇదంతయు నీ మనోహరు విలాసమే సుమీ!

సత్య—(రుక్మిణికడ కేఁగి) అక్కా! నీభక్తివిశేషంబునఁ బ్రాణేశ్వరు బంధవిముక్తుఁ జేసి నన్నుఁబోలు సపత్నులందఱ కృతజ్ఞతకుఁ బాత్రురాలవైతివి. నేఁటితో నాయజ్ఞానంబు సర్వంబు రూపుమాసె. ఇఁక నీచరిత్ర మార్గదర్శకంబుగాఁ గొని ప్రాణేశుని సేవింపుచుండెద.

రుక్మి—సత్యా! స్త్రీ యొనర్చి భక్తురాండ్రఁ బేరుగాంచును. ఇంక ప్రాణేశ్వరుదండ కేఁగుదము రమ్ము

(శ్రీకృష్ణునిదండ కేగి నమస్కరింప నిద్దఱను లేవనెత్తి)

కృష్ణు—రుక్మిణీ! నీ కెంతయుఁ గృతజ్ఞుఁడను. నీభక్తిచే నన్ను నారదదాస్యవిముక్తుఁ జేసితివి.

రుక్మి—నాథా! సన్నిధి పేదకుఁ గృతజ్ఞతఁ జెప్పవలయునా? మీ భక్తులకు సాధ్యముకాని కార్య మెందు గలదా?

కం॥ అంబుధి కుల్యం బగు, సిం
హంబు కురంగం బగు, విష మమృతం బగు, శై
లం బల్పోపల మగు నో
యంబుజదళనయన! తావకాశ్రితతతికిన్. 40

కృష్ణు—సత్యా! నావలన నీవు కష్టములపాలు గావలసివచ్చెగదా!

సత్య—నాథా! ఇష్టఫల మంద నట్టి కష్టముల నెన్ని పర్యాయములైన ననుభవింపవచ్చు. వానిని గష్టము లన నేల? అవి నిరుపమాన మగు బ్రహ్మానందమునకు సోపానములు.

కృష్ణ—సత్యా! అట్లే యగు. నీ కేమైనఁ గామ్యము న్నఁ దెల్పుము. ప్రసాదించెద.

సత్య—దేవా! ఇంకను నాకుఁ గామ్య మేమి యుండును? అయిన నన్నును రుక్మిణి దేవింబోలె మీ భక్తురాలిం జేయుఁడు. అదియే నాకుఁ గామ్యము.

శా॥ నీ కైంకర్య మొనర్చునట్టి కరముల్ ♦ నిన్గాంచు నేత్రంబులున్
నీ కళ్యాణము మ్రొక్కునట్టి శిరము ♦ నీ సేవపై బుద్ధులన్
నీ కావ్యంబుల నాలకించు చెవులు ♦ న్ని న్నెంచు జిహ్వాగ్రమున్
సాకల్యంబుగ నా కొసంగు హృదయేశా! భక్తచింతామణీ!

కృష్ణ—అట్లే యగుఁగాక! (రుక్మిణీసత్యభామల కరములఁ బట్టుకొని) నారదా! సుర కార్యంబు నెరవేరెఁగదా? ఇం కేమి వలయు?

జాంబ—దేవా! నన్నును సత్యంబోలె ననుగ్రహింపుడు.

మిత్ర—ప్రాణేశా! నన్నును నీ భక్తురాలిఁ జేసి రక్షింపుము.

వసు—కృష్ణా! నామాటగూడ మఱువక నన్ను రక్షింపుము.

కృష్ణ—అట్లే యొనర్చెద.

నార—దేవా! నీ భక్తవాత్సల్యంబు లోకవిదితమయ్యె. ఇంద్రాది ప్రభృతులు పారిజాతతులాభారంబునఁ బ్రమోదాన్వితులైరి. రుక్మిణీదేవిభక్తి తెల్లమయ్యె. సత్యభామాదేవిప్రేమంబు భక్తిగాఁ బరిణమించె. నా కలహాతురత్వము శాంతిఁ జెందె. నా కిం కేమి కామ్య ముండును? అయిన నిట్లగుఁగాత—

భరత వాక్యము.

మ॥ జలజాతేక్షణ పాదభక్తిపరులై ♦ సౌభాగ్యసంపన్నులై
తులసీపాదపపూజనప్రముదులై ♦ దోషదూరాత్ములై
బలులై బల్లిదులై ప్రభావయుతులై ♦ భద్రార్థులై భవ్యులై
కలకాలంబు చరింతురెగాత! భరతక్ష్మామాతృసంతానముల్.

